

Asie: vybraná regionálně – geografická témata

Sborník studentských prací

OP VK Inovace výuky geografických studijních oborů (Geoinovace)

OBSAH

1) Turecko:součást Evropy nebo asijská regionální velmoc?.....	3
2) Turecko a Arménie.....	6
3) Poválečný Irák.....	12
4) Severní Irák.....	14
5) Občanská válka v Jemenu.....	17
6) Váleční uprchlíci na Srí Lance.....	20
7) Perský záliv jako centrum pracovní migrace.....	25
8) Asie v ČR – Vietnamská komunita.....	30
9) Aksai Chin.....	34
10) Čínsko – ruské pohraniční spory.....	38
11) Neutrální zóny.....	43
12) Bangladéšsko – indické enklávy / exklávy – čitmahaly.....	47
13) Jižní Kurily / Severní teritoria.....	51
14) Ledovec Siačen.....	54
15) Rozvojová spolupráce: Adopce na dálku.....	57

1) TURECKO – SOUČÁST EVROPY NEBO ASIJSKÁ REGIONÁLNÍ VELMOC?

Lukáš Báča, Ing. Bc. Lucie Soukalová (GÚ PřF MU)

1.1 MODERNÍ EVROPSKÝ STÁT NEBO ISLÁMSKÁ ZEMĚ?

Turecko se nyní ocitá v boji o vlastní identitu, přičemž samo ani přesně neví, jak se před světem profilovat. Je to stát ležící na území dvou kontinentů – Evropy a Asie. Stát ležící také uprostřed silných vnějších tlaků – že jestli chce být zemí evropskou, musí se zdejší poměry, způsob života, zahraniční politika a náboženské roztržité výrazně „upravit“. Jestli chce být zemí asijskou, regionální velmocí Asie, zemí islámskou, což geograficky odpovídá zdejšímu převažujícímu silně ortodoxně orientovanému náboženskému proudu – musí si za tím tedy stát a nesnažit se o vstup do „Evropy“.

Mělo by být Turecko uznáno jako právoplatný člen Evropské unie? Je Turecko součástí Evropy, nebo je to islámská země patřící do Asie?

1.2 KAM KRÁČÍŠ, TURECKO...?

Abychom si mohli odpovědět na tyto otázky, je potřeba se nejprve podívat na současnou zahraniční politiku Turecka. Ta se dá datovat od roku 2002, kdy parlamentní volby poprvé vyhrála promuslimská strana AKP, která se v čele země drží dodnes. Naposledy v roce 2011 vyhrála parlamentní volby s téměř 50 % hlasů. V zahraniční politice se promítají vztahy především se třemi skupinami států, islámskými „kolegy“ na Blízkém východě, EU a USA.

1.2.1 Vztahy Turecka s islámskými státy na Blízkém Východě

Od roku 2002 došlo ve vztazích s islámskými zeměmi Blízkého Východu k významným posunům směrem k výraznější spolupráci, ačkoli se to neobešlo bez komplikací.

Nejnapjatější vztahy mělo Turecko se Sýrií, která podporovala organizaci PKK (česky Kurdská strana pracujících). V roce 1998 se dokonce Turecko rozhodlo pro invazi do Sýrie, k té však nakonec nedošlo, protože Sýrie přestala podporovat PKK a vyhostila jejího vůdce ze země. V roce 2005 obě země navázaly spolupráci (mimo jiné i na společném postupu proti kurdskému separatismu) a od té doby se dá považovat vztah zemí za stabilně pozitivní. Nepříliš dobré vztahy mělo dříve Turecko i s Íránem, ale i ty s nástupem AKP napravily a Turecko dokonce začalo podporovat iránský jaderný program.

Naopak velmi ochladly vztahy s jedinou neislámskou zemí na Blízkém Východě – Izraelem. Během 90. let docházelo v prohlubování jejich vztahu, avšak po nástupu AKP došlo k ochlazení vztahů. To se prohloubilo po zlepšení vzájemných vztahů Turecka se Sýrií a Íránem – tyto státy nemají s Izraelem právě nejlepší vztahy. Poté došlo na izraelskou ofenzivu v pásmu Gazy, kdy se Turecko postavilo na arabskou stranu. Od té doby jsou vztahy mezi Tureckem a Izraelem napjaté. Celkově se tedy dá označit současná politika Turecka na Blízkém Východě za pro-islamistickou, kdy dochází k posilování vztahů s islámskými zeměmi.

1.2.2 Vztah Turecka s Evropskou unií

Patří Turecko do Evropy? Nikdy nebylo a není členem Evropské unie, ale je členem NATO, a bylo v komunikaci s evropskými zeměmi už při založení Rady Evropy na konci 50. let. Jednání o vstupu Turecka do Evropy započala už v roce 1959, kdy Turecko podalo žádost o tzv. přidružené členství v Evropském hospodářském společenství (EHS). Podání žádosti o plné členství Turecka v EHS se uskutečnilo až v roce 1987. Oficiální statut kandidátské země EU získalo Turecko až na konci 20. století (r. 1999) - muselo tedy započít rozsáhlé reformy. I přestože roku 2002 nastoupila do čela vlády pro-islamistická strana AKP (Strana spravedlnosti a rozvoje), zůstal vstup do EU jednou z jejích priorit. Došlo k velkým reformám, byl například zrušen trest smrti, byl uznán kurdský jazyk pro použití ve školách a

médiích. Tři roky na to (r. 2005) byly s Tureckem zahájeny vstupní pohovory a jednání. Ta se táhnou dodnes a stále více se komplikují. Vize Turecka v Evropě má svou podporu i odpůrce.

V roce 2010 proběhlo referendum pro přijetí ústavních změn, kdy se většina obyvatel vyjádřila pro přijetí. Evropa by bezpochyby získala silného člena, partnera s obrovskou ekonomickou silou. Země má dobrou startovní pozici, jelikož nyní je Turecko fungující tržní ekonomikou. Jeho strategická poloha u Kaspického moře a přístup k velkým zdrojům energie (zejména ropa, plyn) je také jedním ze zásadních faktorů v této celé kauze.

Se vstupem Turecka do EU ale vyvstává spousta problémů. Jde zejména o odpor některých zemí EU – považují Turecko za příliš chudou a pro Evropu příliš zaostalou zemi, která nedosahuje ani 1/3 HDP/os. EU. K problémovým otázkám, proč je Turecko tak kritizováno a odmítáno, patří problematika konfliktu na Kypru, problém Tureckého Kurdistanu, potenciální riziková hranice s Iránem – a tedy související nebezpečí pronikání radikálního islámu. Problematická integrace tureckých menšin do Evropy a v neposlední řadě zdejší neustálé porušování lidských práv...i to mohou být další důvody, proč je prozatím Turecko některými státy a představiteli odmítáno. Situaci také nepomůže ani současná finanční nejistota v Evropě.

Navíc má Turecko problémy s plněním některých klíčových požadavků pro vstup do EU, například si v této zemi udržuje významnou moc armáda. Rozdíl mezi moderním, silně poevropštělým, vyspělým západem a zaostalým zemědělským východem se stále zvyšuje i přes všeobecný ekonomický růst země.

1.3 CO DO BUDOUCNA?

Jaká bude role Turecka v dalších letech? Bude pokračovat ve zvětšování svého vlivu na Blízkém východě? Nebo bude naopak opět tíhnout k Evropě? V současné době to vypadá spíše na první možnost, jelikož Evropa, potažmo EU není jednotná v přístupu k Turecku, kdy lze zaznamenat i vyložené protiturecké reakce. Naproti tomu současná ekonomická situace v Evropě může EU donutit k zintenzivnění vztahů s ekonomicky prosperujícím Tureckem.

Na druhou stranu není vůbec jisté, zda se Turecko bude chtít po letech vlažného přístupu s Evropou opět pokoušet o bližší spolupráci. Navíc jeho role na Blízkém východě se zdá být v současné době neotřesitelná, zatímco v EU by Turecko hrálo pravděpodobně druhořadou roli. Této variantě nasvědčuje i proislámská vláda s poměrně stabilní podporou.

Další, vcelku reálnou variantou pak může být i kompromis: Turecko jako strategický partner a prostředník. Projevuje se snaha o sblížení EU s Blízkým východem tak, že by Turecko hrálo významnou roli mezi dvěma různými světy – mezi východem a západem, mezi Evropou a Asií, mezi křesťanstvím a islámem. Spolupráce Blízkého východu a Evropy by jistě mohla být prospěšná. Evropu by zbavila závislosti na ropě z Ruska, jelikož by byly k dispozici turecké zdroje v Kaspickém moři. Blízký východ by naopak získal silného spojence. Tyto dva celky však dělí poměrně značné kulturní i politické rozdíly a nastíněnou spolupráci si zatím lze jen těžce představit.

ZDROJE:

- [1.] PODOLNÍKOVÁ, B.: *Vstup Turecka do EU* [online]. BP MU, Brno 2006
- [2.] PTÁČKOVÁ, G.: *Současná zahraniční politika Turecka* [online]. BP MU, Brno 2011
- [3.] *Mapa Turecka* [online]. [Citováno: 22/11/2011]. Dostupné na WWW: <<http://turecko.info.cz/mapa.html>>
- [4.] *Parlamentní volby v Turecku skončily* [online]. Eurabia [Citováno: 27/11/2011]. Dostupné na WWW: [online]. Mediafax [Citováno: 27/11/2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.mediafax.cz/zahranici/3236222-Parlamentni-volby-v-Turecku-skoncily-zvitezila-strana-premiera-Erdogana>>
- [5.] *Sedm důvodů proti vstupu Turecka do EU* [online]. Eurabia [Citováno: 27/11/2011]. Dostupné na WWW: <<http://eurabia.parlamentnilisty.cz/Articles/794-sedm-duvodu-proti-vstupu-turecka-do-eu.aspx>>
- [6.] *Turecko* [online]. Portál Evropské unie [Citováno: 26/11/2011]. Dostupné na WWW: <http://europa.eu/about-eu/countries/candidatecountries/turkey/index_cs.htm>
- [7.] *Zahraníční vztahy mezi EU a Tureckem* [online]. EUR-Lex Přístup k právu Evropské Unie. [Citováno: 26/11/2011]. Dostupné na WWW: <http://eurlex.europa.eu/cs/dossier/dossier_07.htm>

PŘÍLOHY

Obr.1,2 Turecko a jeho poloha v rámci území

Zdroj: <<http://maps.google.cz/maps?hl=cs&tab=wl>>, <http://www.mountararattrek.com/turkeymap.htm>

2) TURECKO A ARMÉNIE

Ondřej Procházka & Martin Večeřa (GÚ PřF MU)

2.1 JÁDRO PROBLÉMU

Hlavním cílem tohoto příspěvku je přiblížit téma, doposud málo reflektované v české odborné literatuře, a sice problematiku turecko-arménských vztahů. Zabýváme se zde vývojem a událostmi, jejichž prvopočátek spadá do roku 1915. Tehdy Osmanská říše provedla masové deportace a masakry arménského obyvatelstva, které bylo původně rozptýleno po celém území dnešního Turecka. A právě Turecko, nástupnický stát Osmanské říše, doposud odmítá označit tyto události za genocidu.

Hlavní otázkou, kterou se v příspěvku zabýváme, je, nakolik a jak tato smutná kapitola historie ovlivňuje současné vztahy mezi Tureckem a Arménií. Dále se zaměřujeme na pohled na problematiku ze strany světových velmocí, roli Evropské unie a otázku podnikání kroků k vyrovnání se s minulostí.

2.2 ARMÉNSKÁ GENOCIDA?

2.2.1 Historické pozadí současné situace

Během 18. a 19. století došlo k výraznému oslabení mocné Osmanské říše, která se rozkládala ve strategicky významné oblasti na styku Evropy, Asie a Afriky. Po neúspěšné expanzi byli Turci postupně vytlačováni z Uher a dalších evropských držav až na samý jih Balkánského poloostrova. V prostoru Černého moře a strategicky významných úžin Bosporu a Dardanel pak během tohoto období docházelo k četným střetům Turecka s mocenskými zájmy carského Ruska. Z několika tvrdých konfliktů vyšli Turci ve druhé polovině 19. století nakonec jako poražená strana a ztratili dvě pětiny rozlohy svých území, mimo jiné i ve prospěch Velké Británie. Logickou reakcí na tento nepříznivý vývoj bylo sílící postavení nacionalistické strany Mladoturků, která usilovala o zavedení liberálních reforem a prosazovala přerod Osmanské říše v moderní sekulární stát s konstitučním zřízením. Menšinové národy Osmanské říše, včetně křesťanských Arménů, zažívaly za absolutistické vlády sultána Abdülhamida poměrně tvrdý útlak, nezřídka i ve formě násilných represí. Do nastolení nových pořádků, které „viselo ve vzduchu“, proto Arméni vkládali poměrně značné naděje a neskrývali svůj zájem o přiznání autonomie a zlepšení postavení v rámci majoritní společnosti. V roce 1908 skutečně došlo k převratu, ovšem moci se na sklonku první světové války pevně chopily tři výrazné postavy radikálního, silně nacionalistického křídla Mladoturecké strany – Čemdet paša, Enver paša a Tálát paša. Tito noví vládcí odmítali jakoukoli autonomii početné arménské minority, kterou uvnitř tureckého státu vnímali jako nežádoucí, nebezpečný element. Na kavkazské frontě došlo v roce 1914 k prvním střetům mezi Tureckem a Ruskem, v nichž Turci utrpěli drtivou porážku. Faktem je, že na ruské straně se do bojů zapojilo několik tisíc Arménů žijících v oblasti Kavkazu. Tato událost posloužila turecké vládnoucí elitě jako hlavní záminka k prohlášení Arménů za zrádce a vnitřního nepřítele říše. O rok později se rozjel obludný plán na systematickou likvidaci arménského obyvatelstva. Při deportacích, jejichž cílem bylo postupně soustředit Armény z celé země v pouštních oblastech dnešní Sýrie, docházelo k zabíjení, znásilňování, únosům, k úmrtím způsobeným vyčerpáním, nemocemi, kurdeckými kočovnými i místním tureckým obyvatelstvem. Lidé přeživší hrůzné podmínky transportů byli povražděni v syrské poušti. Mezi lety 1915 a 1918 bylo takto zabito na 1,5 milionu Arménů. Některé zdroje uvádějí 2–3 miliony.

2.2.2 Důsledky těchto událostí na současné mezinárodní vztahy v západní Asii

Arménie získala nezávislost osamostatněním bývalé Arménské SSR v roce 1991. Nový státní útvar s přibližně 3 miliony obyvateli se považuje za nástupce vzkvétajícího starověkého a středověkého

arménského státu, jehož historické území se z velké části rozkládalo i na území dnešního východního Turecka. Většina etnických Arménů však i dnes žije v diaspoře po celém světě.

Krátce po svém vzniku vznesla Arménie nárok na území západně od svých hranic, což Turecko samozřejmě jednoznačně odmítlo. Symbolem sporu se stala pro Armény posvátná biblická hora Ararat, ležící v Turecku jen pár desítek kilometrů od arménských hranic. Další kapitolou arménsko-tureckých vztahů je diametrálně rozdílný pohled na události z období první světové války, kde turecká strana není ochotna uznat, že se jednalo o genocidu Arménů, ani se oficiálně omluvit za spáchané masakry. Připouští pouze, že mezi Turky a Armény docházelo k „etnickým srážkám“ a že zabíjení bylo součástí potlačování arménské vzpoury a docházelo k němu ve válečném stavu. Turecko rovněž neuznává obecně deklarované počty arménských obětí a vážnou problematiku se snaží na mezinárodním poli zlehčovat. Tyto skutečnosti stojí za velmi napjatými vztahy obou zemí, které v roce 1993 vyústily v uzavření hranic a přerušení diplomatických styků. Po dlouhém vakuu ve vzájemných vztazích podepsaly obě země v roce 2009 dohodu o jejich postupné normalizaci a výhledovém otevření hranic. Vývoj posledních dvou let však naznačuje, že tento proces bude ještě značně komplikovaný, neboť západní země na popud lobby arménské diaspory nepolevují v diplomatickém tlaku na Istanbul, aby uznal arménskou genocidu. Postoj samotného Jerevanu je dnes o poznání pragmatičtější a obnovení diplomatických kontaktů uznáním genocidy již nepodmiňuje. Tento názorový posun na arménské straně je především výsledkem složité hospodářsko-politické situace v regionu, která má své kořeny již v rozpadu Sovětského svazu.

Počátkem 90. let se nově vzniklé kavkazské republiky snažily navázat maximálně intenzivní hospodářské styky jak mezi sebou, tak zejména s Tureckem a Íránem, a snížit tak svoji závislost na Rusku. Muslimský Ázerbajdžán, který kontroluje značné zásoby ropy a zemního plynu, získal silného spojence na straně Turecka. Převážně křesťanská Gruzie měla a stále má značné problémy s integrací a vnitřní konsolidací. Země s pestrým etnickým složením obyvatelstva se krátce po vzniku potýkala s občanskou válkou a dodnes se musí vypořádávat se snahami mnoha oblastí o samostatnost, případně o znovupřipojení k Ruské federaci. Arménie zase dala před vytvářením nových hospodářských vazeb přednost prosazování svých zahraničněpolitických ambicí. V letech 1992–94 vypukla válka mezi Arménií a Ázerbajdžánem o oblast Náhorního Karabachu, který je enklávou s většinově arménským obyvatelstvem na ázerbajdžánském území. V konfliktu byla Arménie podporována dodávkami zbraní z Ruska a podařilo se jí nad územím získat kontrolu. V současné době trvá mezi oběma stranami příměří a Náhorní Karabach je Arménií okupován. Ázerbajdžán i Turecko zareagovaly na postup Arménie totální hospodářskou blokadou, takže Jerevanu nezbylo než uzavřít ještě těsnější spojení s Moskvou, na níž se země stala po hospodářské stránce zcela závislou. Na oplátku kývla Arménie například na vybudování ruské vojenské základny při hranici s Tureckem.

Území Arménie se vyznačuje výhodnou geografickou polohou a bylo by ideálním tranzitním prostorem pro přepravu surovin, zejména ropy a zemního plynu, od Kaspického moře do Turecka a dále do Evropy, z čehož by země mohla značně profitovat. Politika vůči sousedům (Turecku a Ázerbajdžánu) jí však v tomto ohledu nijak neprospívá. I proto Arménie nyní usiluje o normalizaci vztahů s Tureckem a snížení závislosti na Rusku, které se snaží situaci v regionu spíše destabilizovat. Typickou ukázkou výše zmíněného je turecko-ázerbajdžánský projekt ropovodu Nabucco představující významnou alternativní trasu do Evropy k ropovodům ruským. Jeho trasa byla původně plánována „oklikou“ přes Gruzii, aby se vyhnula Arménii a zejména Rusku. Ovšem po vypuknutí války v Jižní Osetii mezi Ruskem a Gruzii v létě 2008, které by mohlo znamenat rizika pro rozsáhlou investici, se šance Arménie na zapojení do projektu zvýšily.

2.2.3 Pohled na problematiku ze strany Turecka, Arménie, EU a USA

Dnešní Turecko má na události z roku 1915 zcela jasný názor. Z jejich pohledu žádná „arménská“ genocida neexistovala, počet obětí označuje Turecko za velmi přehnaný. Mrtvé Armény považují pouze za oběti občanské války, která v inkriminovanou dobu ve východní části Osmanské říše vzplanula. Na

turecké politické scéně vyvolává jakákoliv diskuze na toto téma stále ještě velké vášně. Například turecký premiér tvrdí, že za jeho vlády nikdy nenastane situace, kdy se: „Turecký národ přizná ke zločinu, který nespáchal.“ Nicméně v souvislosti s touhou Turecka vstoupit do Evropské unie se objevují na politické scéně názory, že přiznáním se ke genocidě by došlo ke zvýšení kreditu Turecka na mezinárodní scéně. Ubyl by tak jeden argument odpůrců vstupu státu do EU. V současnosti tedy nacházíme v Turecku dva naprosto odlišné přístupy k problematice arménské genocidy, nicméně stále je početnější a politicky silnější skupina stojící proti uznání genocidy.

Z logiky věci má na genocidu zcela opačný názor Arménie. Nicméně prioritou arménské vlády již není donutit Turecko k přiznání genocidy, ale stabilizovat ekonomickou situaci v zemi. Došlo-li by k urovnání vztahů s Tureckem, prospělo by to velmi výrazně ekonomice země. Větší iniciativu v posledních letech tak vykazují již zmiňované četné arménské diaspory ve světě (např. v USA či Francii). Tito Arméni, již často uprchli do zahraničí právě v období masakrů, cítí za svou osobní povinnost donutit Turky k přiznání se ke zločinům proti lidskosti, které byly spáchány na jejich předcích. Navíc tyto skupiny mají ve svých mateřských státech poměrně značný vliv a lobbují za mezinárodní nátlak na tureckou vládu.

Stanovisko Evropské unie není v tomto sporu zdaleka jednotné, což dokládají názory dvou nejsilnějších zemí v EU – Německa a Francie. Příkladem země s negativním stanoviskem je Německo. V případě Německa lze zmínit dvě hlavní příčiny současného postoje. Za prvé, v zemi žije velmi početná turecká minorita, která odmítá nazvat události na arménském obyvatelstvu genocidou. Za druhé, v době první světové války byla Osmanská říše spojencem Německa, které o genocidě vědělo a nijak nezasáhlo. Pokud by Němci oficiálně označili incidenty v oblasti za genocidu, chtě nechtě by museli přiznat i svůj podíl viny. Naopak Francie, kde žije velmi vlivná arménská diaspora, oficiálně uznává arménskou genocidu a považuje oficiální turecké přiznání za jednu z hlavních podmínek přijetí Turecka do EU.

Spojené státy americké mají v současné době relativně dobré vztahy s oběma zeměmi, což se také odráží v postojích americké vlády na vyhraněné turecko-arménské spory. Diplomatické vztahy mezi Tureckem a USA nebyly vždy ideální. Například v roce 2003 se turecký parlament vyslovil proti průchodu spojeneckých vojenských jednotek přes turecké území a ani nevyslalo žádnou bojovou jednotku do Iráku. Turecko svým rozhodnutím demonstrovalo vlastní nezávislost a odlišný pohled „islámského“ státu na problematickou situaci v regionu. V očích americké administrativy byl tento akt považován přinejmenším jako méně vřelé stanovisko k americkým záležitostem v regionu. Vztahy mezi zeměmi byly mírně narušeny. Zlepšení situace přinesl až nástup Baracka Obamy do prezidentského křesla. Američané v současnosti potřebují v regionu silného „proevropského“ spojence, jenž sdílí stejné transatlantické hodnoty a pomůže stabilizovat situaci v regionu. Americká a turecká exekutiva mají v současnosti také podobné zájmy – jmenujme například boj proti terorismu a vytvoření bezpečných a stabilních států na Blízkém východě. Navíc jako protislužbu USA podporuje kandidaturu Turecka do EU.

Mezi USA a Arménií panovaly a panují vřelé diplomatické vztahy. V USA žije početná arménská menšina (američtí Arméni), kteří jsou potomci generací, které se do států přistěhovaly na přelomu 19. a 20. století. Tato arménská diaspora se vyznačuje velkým vlivem a lobbowała za oficiální uznání arménské genocidy. Toho docílila v roce 2010, kdy Sněmovna reprezentantů oficiálně prohlásila vyvražďování Arménů během první světové války za akt genocidy. Turecko reagovalo velmi pobouřeně a odvolalo svého velvyslance z Washingtonu. Obamova vláda má však stále obavy, jestli oficiálním potvrzením arménské genocidy v americkém kongresu neztratí důležitého spojence na Blízkém východě.

2.2.4 Jednalo se o genocidu či nikoliv?

Existuje několik definic genocidy s různou mírou přísnosti. Nejstarší z nich je definice přijata Valným shromážděním OSN v roce 1946, která byla později různými autory zpřesňována a podrobněji rozpracována. Klíčové je, že se jedná o zločin proti lidskosti, při němž jsou hromadně vyvražďovány skupiny osob, jež spojuje příslušnost k určité rase, etniku či náboženství, a cílovým stavem tohoto

počinání je ukončení existence daného okruhu osob. Charakteristickým rysem genocidy je pak podrobné naplánování a vysoká míra organizace provedení.

Prakticky celé mezinárodní společenství vyjma Turecka je přesvědčeno, že se o genocidu při masakrech arménského obyvatelstva jednalo. Existuje o tom množství důkazů ve formě vládních nařízení k deportaci či likvidaci, prohlášení tehdejších vládních představitelů, dokumenty o jednotlivých transportech, svědectví uprchnuvších a přeživších atd.

2.2.5 Jaké kroky jsou podnikány k vyrovnání se s dědictvím minulosti?

Současné vztahy mezi Tureckem a Arménií jsou stále mírně řečeno chladné. Přesto však můžeme najít v poslední době několik příkladů, které lze považovat za začátek stabilizace vztahů. Například v roce 2008 spolu země sehrály dva fotbalové zápasy. Na utkání v Jerevanu byli přítomni oba prezidenti a poprvé v dějinách samostatné Arménie se na jejím území oficiálně hrála turecká hymna. Obě utkání proběhla prakticky bez konfliktů a zápasy byly v médiích označeny „jako dobrý začátek vzájemných vztahů“. V roce 2009 byly konečně otevřeny společné hranice a začíná existovat tok zboží a osob mezi státy.

2.3 ZÁVĚR

Problematika masakrů arménského obyvatelstva ovlivňuje vztahy mezi oběma zeměmi už takřka celé století. Připočteme-li spor o Náhorní Karabach, docházíme k závěru, že vztahy nejsou ideální, spíše převládají negativní názory na sousední stát. Nicméně v posledních letech se vlivem arménských diaspor, mezinárodnímu tlaku na turecké politické činníky a touze Turecka vstoupit do Evropské unie vztahy pomalu stabilizují. Bude však trvat ještě mnoho desítek let, než dojde k definitivnímu vyrovnání se s minulostí.

ZDROJE:

[1] Boekstijn, Arend. 2008. *Turkey, The World and The Armenian Question* [online]. [cit. 2011-11-28]. Dostupné z WWW: <http://www.esiweb.org/pdf/esi_turkey_tpq_id_49.pdf>

[2] Honomichl, Jan. 2005. *Boj o kaspickou ropu – 1. část* [online]. E-polis.cz, 17. červen 2005. [cit. 2011-11-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/103-boj-o-kaspickou-ropu-1-cast.html>>. ISSN 1801-1438.

[3] Kopecký, Pavel. 2010. *Arménská genocida: politicko-kulturní důsledky a souvislosti* [online]. Revue, politika, 1. únor 2010. [cit. 2011-11-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1242/armenska-genocida-politicko-kulturni-dusledky-a-souvislosti>>

[4] Matoušek, Jiří. 2009. *Genocidy 20. století*. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra rozvojových studií. Vedoucí diplomové práce RNDr. Miloš Fňukal, Ph. D.

[5] Musilová, Jana. 2008. *Turecko a Evropa: Překážky Turecka na cestě do sjednocené Evropy a evropská perspektiva Turecka*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filosofická fakulta, Historický ústav. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Vladimír Goněk, CSc.

[6] Novák, Filip. 2008. *Arménská genocida*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filosofická fakulta, Historický ústav. Vedoucí diplomové práce PhDr. Libor Vykoupil, Ph.D.

- ## PŘÍLOHY

3) POVÁLEČNÝ IRÁK

Bc. Lubomír Vysloužil, Bc. Jan Kučera (GÚ PřF MU)

3.1 BUDOUCNOST IRÁKU?

Ke konci roku 2011 se po téměř devíti letech stáhnou vojska Spojených států z území Iráku a válka tím oficiálně končí. Jak se lišil Irák r. 2003 od Iráku r. 2011? Jaké se zemi otvírají šance, jaká hrozí rizika? Existuje šance na demokratický vývoj Iráku?

3.2 POKUS O DEMOKRATIZACI IRÁKU

20. 3. 2003 zahájily především Americké a Britské jednotky operaci „Irácká svoboda“ jejímž cílem bylo zbavit Irák Saddáma Husajna a zavést zde později demokratický režim, zamezit Iráku ve vývoji a použití chemických a biologických zbraní a odstranit tím nebezpečí pro sousední země a také Kurdskou menšinu na severu země. Zásah „koalice ochotných“, tehdy tvořené především USA, Velkou Británií, Austrálií a Polskem, se uskutečnil bez souhlasu rady bezpečnosti OSN a za odporu Ruska, Číny a většiny Evropských zemí. Během necelého měsíce dosáhly Americké jednotky Bagdádu a operace byla vyhlášena jako úspěšně ukončená. Správu Iráku převzala Prozatímní koaliční správa, v jejímž čele stál po skoro rok Paul Bremer, diplomat ze Spojených států. Ta v roce 2004 předala pravomoci první přechodné Irácké vládě premiéra Aláviho. Brzy po ukončení bojů v květnu 2003 se násilí opět rozpoutalo. Šlo jak o útoky na koaliční jednotky okupující Irák, tak boje mezi jednotlivými frakcemi a náboženskými skupinami v Iráku, které byly až do pádu Saddáмова režimu v hluboké ilegalitě a nyní se snažily posílit svůj vliv. V tomto směru se velmi činil šíitský duchovní Muktada Sadr se svými milicemi, operujícími v jižním a středním Iráku. Civilní i vojenské oběti nakonec dosáhly mnohonásobku mrtvých. Při samotné invazi 13. 12. 2003 byl americkými jednotkami dopaden skrývající se Saddám Husajn, když byli předtím v létě zabiti jeho dva synové. Saddám byl v soudním procesu obviněn z genocidy a oběšen 30. 12. 2006. Mezitím zahájily činnost různé vyšetřovací komise, které nepotvrdily ani spojení Saddáмова režimu s Al-Kaidou, ani existenci chemických zbraní v Iráku v době před invazí.

Situace v roce 2003 by se tedy dala označit za chaotickou a nepřehlednou. Spojenci skvěle zvládli vojenskou část invaze, kdy během 30 dnů za minimálních ztrát obsadili celou zemi a porazili Iráckou armádu. Potom se ukázalo, že vojenská část byla tou snazší. Irák držel Saddám pohromadě jenom vládou pevné ruky. Poté, co pominula, ukázala se nejednotnost vrcholných představitelů nové irácké vlády. Každý z nich se spíše než za představitele Iráku považoval za představitele své strany (Sunnité, Šiité, Kurdové).

Irák v roce 2011 se od toho před 8 lety znatelně liší. Za cenu desítek tisíc civilních a tisíců vojenských obětí na obou stranách má Irák alespoň na papíře fungující demokraticky zvolenou vládu, která reprezentuje celý stát. Američtí vojáci, kterých bylo v zemi v dobách největšího násilí v roce 2007 až 170 tisíc, zde nyní pouze cvičí irácké bezpečnostní síly a i jejich odchod je naplánován do konce letošního roku. Nutno poznamenat, že právě americké síly byly v dobách formování irácké armády jedinou silou udržující Irák pohromadě a zabraňující občanské válce. Irák je nyní ve stavu, při kterém si dokáže s domácími nepokoji poradit sám. Přesto zde panuje násilí a korupce jako málokde ve světě.

V současnosti má Irák šanci za silné finanční a politické podpory ze zahraničí stát se demokratickým státem a vypořádat se se zbytky domácích nepokojů. Nutno říci, že na stát jako Irák, který demokracii v zásadě nikdy nepoznal, nemůžeme aplikovat stejné principy jako na vyspělé demokracie. Nejlepší, v co se můžeme odvážit doufat, je režim podobný Mubarakovu Egyptu, který zem udrží jednotnou, přátelsky orientovanou k USA a Evropě a jejím obyvatelům tolik lidských práv, kolik jsou podle místních měřítek schopni unést. Z pohledu Evropana to bude diktatura, z místního pohledu fungující demokratický stát. Jakmile by se totiž, ať už cestou demokratických voleb, nebo jinou, dostali k moci extremisté (je jedno ze které strany iráckého politického spektra), došlo by opět k roztočení spirály násilí, kterou už ale nikdo nezastaví. Svět si v současnosti nemůže dovolit vydat bilion dolarů a tisíce

mrtvých za další „stabilizační“ operaci. Irák by pak skončil podobně jako Somálsko. Zhroucený stát bez vlády, zmítaný občanskou válkou a hladomorem. Potíž je v tom, že k tomuto může dojít zcela „demokratickou“ cestou, aspoň v počátcích.

ZDROJE:

[1] *Irák* [online], server bbc.uk, [citováno 14. 11. 2011], dostupné na [www:
http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-14542954](http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-14542954)

[2] *Irák* [online], server wikipedia, [citováno 14. 11. 2011], dostupné na [www:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Ir%C3%A1k](http://cs.wikipedia.org/wiki/Ir%C3%A1k)

[3] *Operace Irácká svoboda* [online], server defenceandstrategy.eu, [citováno 14. 11. 2011], dostupné na [www:
http://defenceandstrategy.eu/cs/aktualni-cislo-1-2010/clanky/jus-in-bello-a-operace-iracka-svoboda.html](http://defenceandstrategy.eu/cs/aktualni-cislo-1-2010/clanky/jus-in-bello-a-operace-iracka-svoboda.html)

[4] *Válka v Iráku* [online], server novinky.cz, [citováno 14. 11. 2011], dostupné na [www:
http://tema.novinky.cz/valka-v-iraku](http://tema.novinky.cz/valka-v-iraku)

[5] *Válka v Iráku* [online], server wikipedia, [citováno 14. 11. 2011], dostupné na [www:
http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1lka_v_Ir%C3%A1ku](http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1lka_v_Ir%C3%A1ku)

PŘÍLOHY

Obr. 5 Irák

4) SEVERNÍ IRÁK

Bc. Dominika Polehňová, Bc. Martina Šmídová (GÚ PřF MU)

4.1 KURDOVÉ

Kurdové jsou národem, který má kolem 16 milionů obyvatel, ale nemá vlastní stát. Území, které obývají Kurdové, se nazývá Kurdistan a rozprostírá se na území Iráku, Turecka, Íránu a Sýrie. V této práci se zaměříme na Kurdské etnikum žijící v Iráku. Příslušná oblast se nazývá Severní Irák, také Jižní (nebo také Irácký) Kurdistan. Popíšeme zde vývoj Kurdistanu v rámci Iráku za posledních sto let a vysvětlíme, jakým způsobem zde došlo ke zlepšení životních podmínek pro kurdské obyvatelstvo. Od roku 1991 zde totiž funguje kurdská samospráva. Současným prezidentem je Masoud Barzani.

4.2 VÝVOJ VZTAHŮ MEZI KURDSKÝM ETNIKEM A IRÁCKOU VLÁDOU

Kurdistan je definován jako geografický region, kde Kurdové tvoří většinu obyvatelstva. Nalezneme zde kurdskou kulturu, jazyk a hlavně specifickou národní identitu. Původní Kurdistan ležel v Osmanské říši a byl rozdělen až po první světové válce. Proto je Kurdistan rozdělen mezi mnoho států - Irák, Turecko, Írán a Sýrii. Kvůli válkám a nuceným emigracím žije také hodně Kurdů v EU (přes 1 mil., hl. v Německu, Velké Británii, Francii a Švédsku).

Oblast Kurdistanu se vyvíjela izolovaně díky hornatosti tohoto území. V různých obdobích spadalo toto území pod různé říše od Babylonu po Osmanskou říši. Kurdové jsou většinou sunnitskými muslimy a hovoří mnoha dialekty, které patří do indoevropské jazykové rodiny, čímž se liší od okolních arabských národů.

Irák je rozdělen na 18 provincií, z nichž provincie Arbil, Dohuk a Suleimanieh tvoří autonomní oblast Irácký Kurdistan (Jižní Kurdistan nebo také Severní Irák). Jedná se o oblast o rozloze přibližně 36 000 km² a žije zde necelých 5 milionů obyvatel (zhruba 20% obyvatel Iráku). Žijí zde hlavně Kurdové, ale také arabské obyvatelstvo, které zde žilo původně spolu s Kurdy, ale navíc i Irácké obyvatelstvo, které sem bylo přesunuto kvůli potlačení kurdské většiny.

Během 19. století ztratili Kurdové autonomii v rámci Osmanské říše, což vedlo ke vzniku kurdského nacionalismu. Během první světové války chtěla Velká Británie vytvořit nový stát Irák (Irák byl původně Britským mandátním územím a až do osamostatnění v roce 1932 rozhodovala o osudu tohoto území Velká Británie), který měl být složen z provincií Basra a Bagdád. Velká Británie podporovala vznik samostatného Kurdistanu pouze do doby, než byla na tomto území objevena ropa (kolem Mosulu). Po tomto objevu Británie změnila své postoje a rozhodla se provincií Mosul připojit ke vznikajícímu Iráku jako mandátní území Velké Británie pod názvem Britský mandát Mezopotámie (1921-1932). Roku 1925 byl Mosul oficiálně připojen k Iráku.

Ve 30. a 40. letech bylo Kurdům zakázáno tvořit jakékoliv nacionalistické hnutí, což vedlo k velkým nepokojům. V roce 1940 Mustafa Barzani a jeho vojáci uprchli do hor na severu Iráku, odkud podnikali výboje proti Iráku a Velké Británii. Po druhé světové válce Mustafa Barzani založil Kurdskou demokratickou stranu (KDP) a začal spolupracovat s iráckou vládou. V roce 1958 došlo k převratu, který vedl Abdul Karim Qasim a místo monarchie byla nastolena Irácká republika. V nově vytvořené ústavě byla všem garantována stejná práva (ústava poprvé uznala práva Kurdů jako národa). Toto pro Kurdy příznivé období netrvalo dlouho, protože prezident Qasim zavedl diktátorský režim a začal proti nim zavádět různé represe. Ke zhoršení došlo poté, co se moci v Iráku ujala strana Bass. Došlo k útokům na kurdské provincie a také k arabizaci kurdských území (vyhánění Kurdů a jejich nahrazování Araby – např. oblast Kirkuku). V 60. letech probíhala guerillová válka mezi iráckou armádou a kurdskými vojáky (= pešmarga), v jejichž čele stál Barzani. Získal tím vážnost Kurdského obyvatelstva a také velkou moc, stal se vůdcem kurdského národa.

Na konci 60. let irácký prezident generál al-Bakr začal vyjednávat s Barzaním, což vedlo k podepsání Břežnové dohody, které vedly k částečné autonomii této oblasti a Kurdové získali stejná práva jako Arabové. Smlouvou však nebyly dořešeny všechny klíčové otázky, což vedlo ke vzniku napětí mezi stranou KDP (= Kurdská demokratická strana) a stranou Bass. Irák se začal paktovat se Sovětským svazem, kdežto Kurdové s Íránem. Nakonec irácká vláda vyhlásila v březnu 1974 kurdskou autonomii bez bližší dohody s KDP, což vedlo k dalším nepokojům. Požadavky KDP totiž nebyly naplněny. Irák za pomoci Sovětského svazu začal zbrojit a podnikat výboje proti Kurdům. Následovalo bombardování a silná arabizace kurdského území, což vedlo k mohutné emigraci Kurdů. Vláda také měnila hranice autonomního Kurdistanu a vyháněla z něj Kurdy.

Během iránsko-irácké války byla z oblasti stažena většina vojenských jednotek, Kurdové toho využili a získali zpátky pod kontrolu většinu svého území. Na tyto úspěchy reagovala irácká vláda brutálními útoky na Kurdy, při nichž používala také chemické zbraně. Kurdské vesnice byly ničeny a obyvatelé posíláni do koncentračních táborů. Tato genocida je známá pod názvem Anfál, při kterém bylo vyhlazeno 4000 vesnic a zabito zhruba 150 tisíc Kurdů. Dalších 150 tisíc uprchlo do Turecka a Íránu.

V 90. letech došlo k obratu k lepšímu a od roku 1991 začal severovýchod Iráku fungovat de facto jako autonomní oblast. Velká Británie a OSN si nad územím iráckého Kurdistanu vynutily vznik bezletové zóny. V květnu 1992 se v Kurdistanu konaly první svobodné volby v historii Iráku. Od té doby je zde Kurdská regionální vláda. Volby dopadly nerozhodně pro stranu KDP a PUK (Vlastenecká unie Kurdistanu), které se nakonec dohodli a začali spolupracovat. Nakonec vznikla mezi stranami roztržka a došlo k rozdělení administrativy mezi PUK (region Suleimanieh) a KDP (region Arbil a Dohuku). V roce 2002 se konalo společné zasedání Národního shromáždění a v roce 2006 tyto strany podepsaly vzájemné dohody. Podle organizace Human Rights Watch udělalo vedení iráckého Kurdistanu zřetelný pokrok v podpoře a ochraně lidských práv (O'Leary 2002).

V roce 2003 došlo k pádu režimu Saddáma Husajna a Kurdové a Arabové mohli začít ve vládě spolupracovat. Kurdové se snaží o co největší autonomii, ale tím, že se podílejí i na centrální vládě, mají možnost prosazovat své zájmy. Nová ústava zakotvuje nárok Kurdů na autonomii a může také vést ke vzniku jakéhosi federativního uspořádání. Jižní Kurdistan je tvořen 3 provinciemi – Dohuk, Arbil a Suleimanieh. Tato autonomní oblast má své národní právo, má své bezpečnostní složky, vlastní velvyslanectví, svůj jazyk atd. Dosud však nebyla vyřešena otázka Kirkuku, kde se nachází ropa, a to může vést k dalším nepokojům.

ZDROJE:

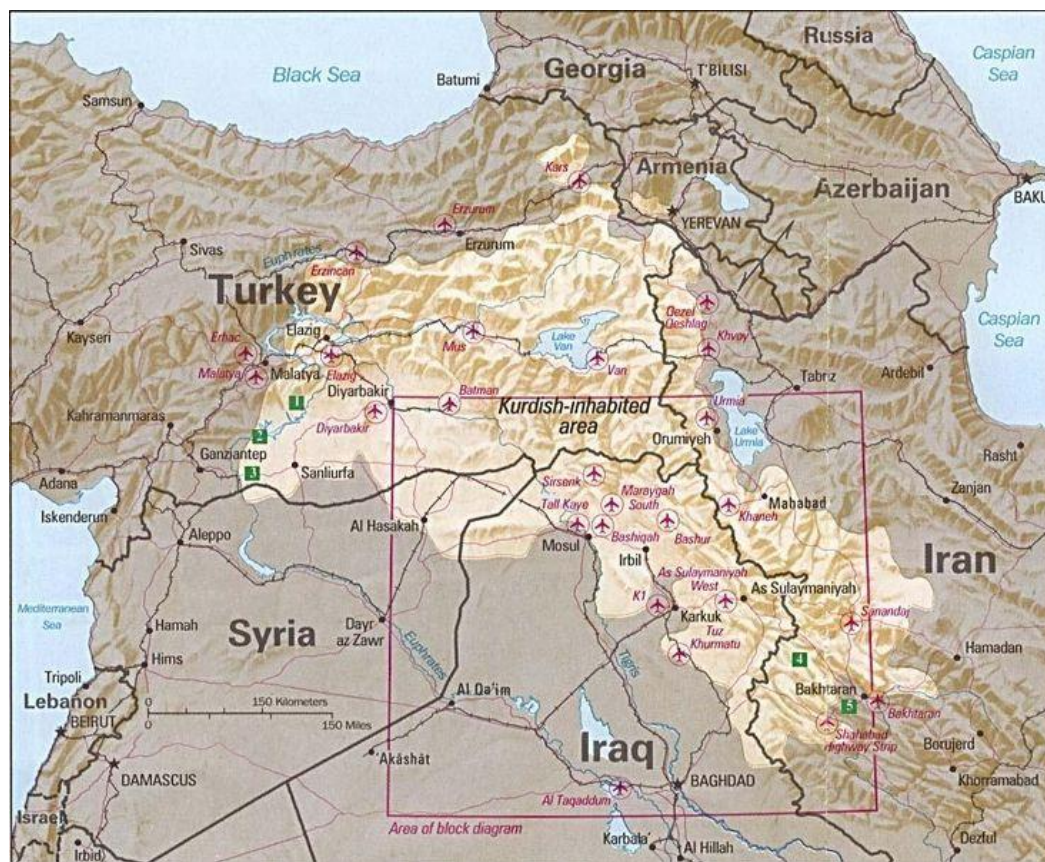
[1] Ašenbryl, David. *Český rozhlas* [online]. Last revision 6.12.2007 [cit.1.12.2011]. <http://www.rozhlas.cz/leonardo/svet/_zprava/404591>.

[2] *Disputed territories* [online]. [cit. 1.12.2011]. <http://www.disputedterritories.com/territory/iraqi_kurdistan_southern_kurdistan.html>.

[3] Kuklová, Petra. 2007. *Kurdský nacionalismus v Iraku: Autonomie jako cíl, nebo cesta k samostatnosti?*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Tomáš Šmid, Ph.D.

[4] *Wikipedia: The Free Encyclopedia* [online]. Last revision 30.11.20011 [cit. 1.12.2011]. <http://en.wikipedia.org/wiki/Iraqi_Kurdistan>.

PŘÍLOHY

Obr. 6 Severní Irák

(http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Kurdish-inhabited_area_by_CIA_%281992%29.jpg)

5) OBČANSKÁ VÁLKA V JEMENU

Anna Zientková, Dominika Žáková (GÚ PřF MU)

5.1 JEMEN

Jemen je arabský stát se složitým vývojem. Ve 2. polovině 20. století zde proběhlo několik občanských válek a nejnovější konflikt se rozhořel v roce 2009. Neustálé nepokoje a protesty způsobují nestabilitu země, stejně jako autoritářské vlády. V poslední době však Jemenu roste naděje na lepší budoucnost v podobě uskutečňování tzv. Arabského jara.

5.2 OD ROZDĚLENÍ KE SJEDNOCENÍ, OBČANSKÝM VÁLKAM A PÁDU PREZIDENTA

Od roku 1517 až do 20. století byl severní Jemen součástí Osmanské říše a v 1. světové válce bojoval na straně Turků. Po rozpadu Osmanské říše se stal samostatným královstvím. V jižním Jemenu vládli šejkové a sultáni, kteří podepsali dohody s Británií, jež od roku 1839 ovládala strategický přístav na jihu země Aden (patřil Britské Indii). To byl počátek konfliktu mezi severem a jihem, protože kdo má pod kontrolou tento přístav tak teoreticky kontroluje spojení mezi Rudým mořem a Indickým oceánem. Aden se stal roku 1937 britskou kolonií a severní Jemen po rozpadu Osmanské říše roku 1918 nezávislým královstvím.

Po II. světové válce se Jemenské království stalo členem OSN. V zemi postupně sílila opozice proti monarchii a v roce 1962 vypukla na severu občanská válka mezi monarchisty a republikány a pokračovala až do zrušení království a na myšlenkách panarabismu byla po vzoru Egypta vyhlášena republika - Jemenská arabská republika. To vedlo ke vzniku několikaleté občanské války mezi Egyptem podporovanými republikány a monarchisty podporovanými Saúdskou Arábií. Situaci zmírnilo až stažení egyptských vojsk v roce 1967, což vedlo k oficiálnímu uznání republiky Saúdskou Arábií a poražení monarchistů k oficiálnímu uznání republiky Saúdskou Arábií v roce 1970. Rozpory mezi oběma stranami částečně vyřešilo ukončení bojů v roce 1970 a vstup několika monarchistů do vlády.

Na jihu také došlo k povstání a Britové museli v roce 1967 odejít ze země. K moci se dostalo levé křídlo Fronty národního osvobození, Jižní Jemen přijal socialistickou ústavu a byl přejmenován na Jemenskou lidovou demokratickou republiku.

Po rozpadu komunistického bloku v Evropě se Jižní Jemen bez dotací ze strany SSSR začal propadat do hospodářské krize. To vedlo k urychlení procesu sjednocení se Severním Jemenem. Sjednocení bylo oficiálně oznámeno 22. května 1990, kdy vznikla znovu sjednocená Jemenská republika. Prezidentem se stává představitel Jemenské arabské republiky Ali Abdullah Saleh, a představitel Lidové demokratické republiky Jemen Ali Salim al-Beidh se stává místopředsedou.

V roce 1993 se uskutečnily parlamentní volby, ve kterých zvítězil Všeobecný lidový kongres (GPC) prezidenta Sáliha a vytvořil koalici se stranou Islam Islah a Jemenskou socialistickou stranou. Parlament formálně zvolil Sáliha a al-Beidha prezidentem a viceprezidentem. Al-Beidh však bojkotoval novou vládu a požadoval demilitarizaci bývalé hranice mezi severní a jižní částí, decentralizaci moci a vyšetřování desítek případů předvolebního zabíjení aktivistů Jemenské socialistické strany.

Pokus o odtržení Jihu se udál v roce 1994; v květnu Jih vyhlásil nezávislost Demokratické republiky Jemen s hlavním městem Aden, čímž začal 70 ti denní občanskou válku. Sálih vyhlásil výjimečný stav a odvolal al-Beidha a další představitele Jihu. Severní vojáci v červenci převzali kontrolu nad Adenem a al-Beidh a ostatní vůdci secesionistů uprchli ze země a v nepřítomnosti byli odsouzeni k trestu smrti. Ústavní dodatky daly široké pravomoci hlavě výkonné moci a připravily možnost prezidentských voleb v roce 1999. V říjnu byla vytvořena vládní koalice stranami Islah a Všeobecný lidový kongres.

Nepokoje na jihu započaly již v roce 2008. Původně šlo jen o demonstrace vedené bývalými jižními vojáky, požadujícími znovuzařazení do armády nebo vyšší důchod, neboť mnoho z nich bylo přinuceno odejít do penze po občanské válce v roce 1994. Postupně se však přidali i další lidé roztrpčení ekonomickou dominancí „severní elity“. Situaci následně zhoršil násilný zásah bezpečnostních sil proti demonstracím. Protest v Adenu, který se konal ke dni sjednocení 22. května, skončil násilím poté, co policie začala střílet na skupinu demonstrantů a tři zabila, třicet zranila.

Narůstající nespokojenost jihu a nedemokratické potírání odpůrců vedlo k vytvoření Jižního hnutí (*Southern Movement*), které sdružuje pestrou škálu různých politických stran. Jejím vůdcem byl v polovině května 2009 zvolen bývalý marxista Ali Salem al-Beidh. Muž, který v roce 1990 vedl Jižní Jemen do jednoty se Severem a o pár let později se stal vůdcem pokusu o jeho odtrhnutí, kulminujícím v roce 1994 civilní válkou.

K nestabilitě Jemenu přispívají rovněž konflikty v Severním Jemenu v provincii Saada. Občanská válka mezi jemenskou armádou a šiitskou sektou – Zajdisty o právo na půdu a vodu zde probíhá od roku 2004. V roce 2009 se přelila i do pohraničí Saudské Arábie a ta se rozhodla zakročit. Oběťmi bombardování jsou ale často i civilisté, což přispívá k radikalizaci v Jemenu. Vláda tvrdí, že se Zajdisté snaží rozšiřovat svůj vliv, protistrana zase, že pouze brání své vesnice proti vládnímu útlaku.

Od roku 2010 dochází v Jemenu k vytrvalým protivládním protestům, které jsou součástí Arabského jara, tedy snahy arabských států zlepšit životní a pracovní podmínky a sesadit vládnoucí vrstvy, většinou autoritářské a zkorumpované. Prezident Saleh, neustále slibující rezignaci, je při pokusu o atentát zraněn a evakuován do Saudské Arábie, stále se však nehodlá vzdát vlády v Jemenu, což podněcuje další nepokoje, ozbrojená povstání a demonstrace. Úspěchu, a tedy i naplnění Arabského jara, dosahují demonstranti v listopadu 2011, kdy Saleh podepisuje dohodu o odstupu.

Nové volby v roce 2013 ukážou, jaké změny budou pro Jemen znamenat. Je otázkou, zda nové politické síly dokážou upokojit zneprátené kmenové klany a zda zabrání opětovnému rozdělení země. Prozatím je vývoj země stále nejasný.

ZDROJE:

[1] *Všechno o Zemi: Místopisný průvodce světem*. Praha: Reader's Digest výběr, 1998. 780 s.

[2] *Arab Spring*, Wikipedia [online]: http://en.wikipedia.org/wiki/Arab_Spring

[3] BBC. [online]: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-14704951>

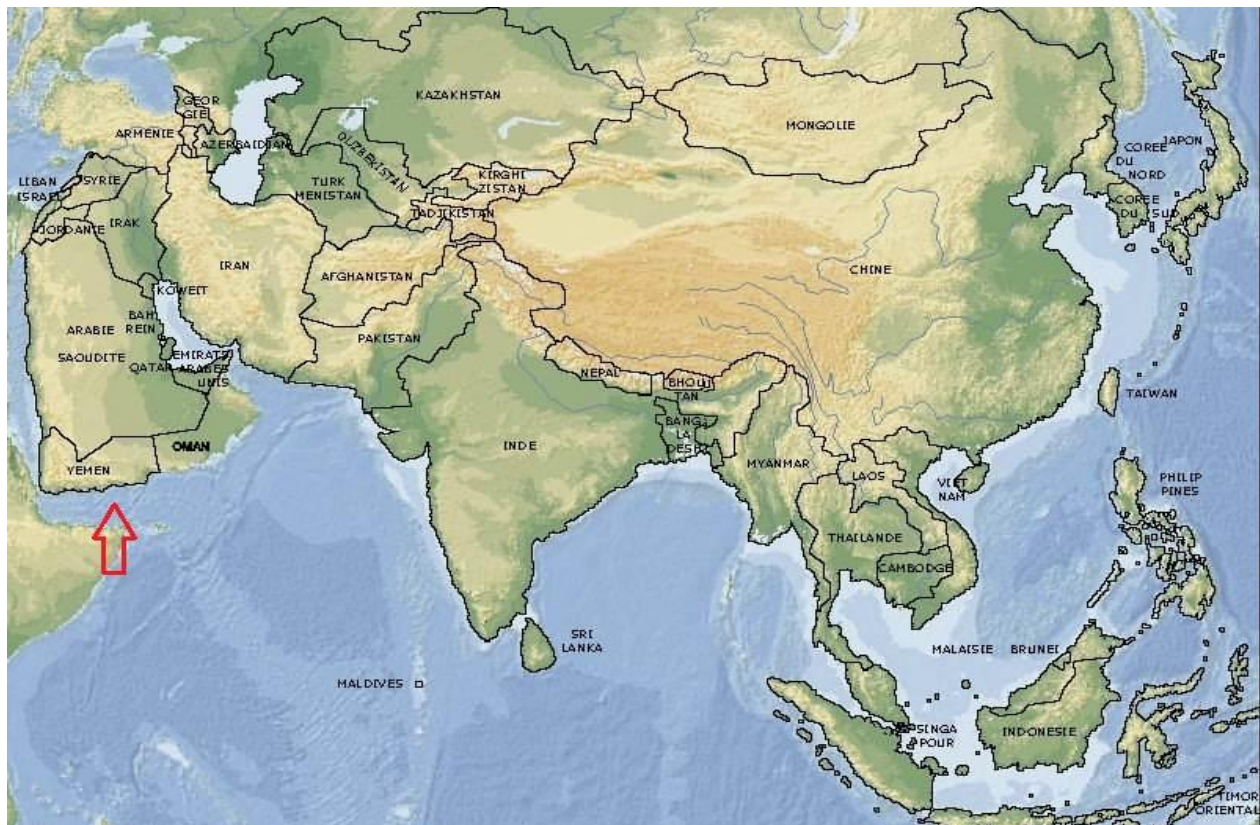
[4] *Sálíh konečně podepsal předání moci* [online]: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/154302-salih-konecne-podepsal-predani-moci/>

[5] *Jste na řadě, slyší po smrti Kaddáfiho vládcí Sýrie a Jemenu* [online]: http://zpravy.idnes.cz/jste-na-rade-slysi-po-smrti-kaddafiho-vladci-syrie-a-jemenu-pnr-zahranicni.aspx?c=A111021_130857_zahranicni_ipl

[6] *Jemenská vláda udeřila na demonstranty jen den po návratu prezidenta* [online]: http://zpravy.idnes.cz/jemenska-armada-uderila-na-demonstranty-jen-den-po-navratu-prezidenta-1e0-zahranicni.aspx?c=A110924_123900_zahranicni_zep

[7] *Rozvojovka*. [online]: http://www.rozvojovka.cz/pozehnana-zeme_200_88.htm

PŘÍLOHY

Obr. 7 Poloha Jemenu v rámci Arabského poloostrova a Asie

6) VÁLEČNÍ UPRCHLÍCI NA SRÍ LANCE

Bc. Pavel Doboš, Bc. Lukáš Dolák (GÚ PřF MU)

6.1 KONFLIKT

Hlavním cílem této práce je přiblížit čtenáři vývoj situace válečných uprchlíků na Srí Lance na pozadí občanské války. Konflikt započal již roku 1983 a vyžádal si množství životů. S boji je spojen i problém statisíců uprchlíků. Často přišli o veškerý svůj majetek a nezřídka se stávali častým cílem obou válčících stran. Velká část uprchlíků je dodnes internována ve zvláštních táborech a mnoho z nich je stále odkázáno na zahraniční pomoc.

Kromě hodnocení dnešní situace na Srí Lance se článek rovněž krátce zaměří na historii konfliktu, přiblíží osudy některých utečenců a poukáže na význam zahraniční pomoci.

6.2 PRŮBĚH OBČANSKÉ VÁLKY

Podle OSN (cit. v Sdělení MZV ČR 1993) můžeme za uprchlíka označit „kteroukoli osobu, jež ... se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodu příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů.“ Ačkoli tato definice umožňuje různé interpretace, je obecně přijímána pro formulování statusu uprchlíků. V nedávné době mohl být tento status nově přidělen dalším 300 000 lidem. Dlouhotrvající občanská válka na Srí Lance si vybrala svou poslední daň.

Srí Lanka, dříve známá jako Cejlon, má velmi různorodé národnostní a náboženské složení. Podle údajů nadace Člověk v tísni (2009a) většinu obyvatelstva tvoří Sinhálci (74 % - asi 15,5 mil.) žijící na jihu ostrova a vyznávající buddhismus. Druhou nejpočetnější národností jsou hinduističtí Tamilové (18 % - asi 4 mil.) obývající sever a východ země. Další minoritou jsou domorodí Maurové (7 % - asi 1,5 mil.) vyznávající převážně islám. Kořeny konfliktu na Srí Lance spadají do konce 40. let 20. století, kdy většinoví Sinhálci začali utlačovat menšinové Tamily. Od konce 50. let docházelo k prvním krvavým střetům a pogromům. Roku 1972 došlo ke vzniku nezávislé republiky Srí Lanka. Jak udává Nadace mezinárodní potřeby, sinhálská vláda však nadále prosazovala své zájmy na úkor Tamilů. Ti se snažili získat větší míru autonomie na území, kde tvořily početní většinu. Až v roce 1978 byly vůči Tamilům učiněny ústupky (tamilština jako úřední jazyk, zrušení rozdílu mezi občanstvím na základě původu aj.).

Roku 1981 došlo při shromáždění na podporu organizace Tygři osvobození Tamilského Ilámu (Tamilští tygři) k incidentu, při kterém byli zabiti dva policisté. Od této chvíle docházelo k větším násilnostem a dalším pogromům. Na 50 000 Tamilů bylo vyhnáno ze sinhálského jihu (Srí Lanka – bezpečnostně politická situace 2008). O dva roky později provedlo komando Tygrů útok na vládní jednotky, čímž vypukla občanská válka. Tato akce vyvolala proti-tamilskou hysterii. Podle Nadace mezinárodní potřeby byly do roku 1985 zabity tisíce lidí a došlo k velkým přesunům obyvatelstva. 100 000 Tamilů našlo bezpečí v indickém státě Tamil Nadu, dalších 50 000 muselo žít v uprchlických táborech na Srí Lance. Sinhálci žijící na severu se přesunuli na jih země a Tamilové žijící mezi Sinhálci se naopak přesunuli na sever ostrova. Podle informací ze SriLanka.cz velká část Tamilů přišla o svůj majetek, když jim byly po odchodu vypáleny domovy. Cílem Tygrů byla separace území s tamilskou většinou a vytvoření nového státu. Později přistoupili na možnost federativního uspořádání.

Jeden z největších masakrů války, který vedl k další vlně uprchlíků, se odehrál v říjnu 1991 v okrsku Palliyagodella na východě země. Podle popisu masakru na eNotes.com Tamilští tygři zde povraždili 109 muslimů včetně žen a dětí. Do té doby neutrální muslimská menšina vytvořila vlastní ozbrojené jednotky, které se začaly mstít v tamilských vesnicích. Tato válečná epizoda vedla k odchodu 72 000 muslimů z území ovládaných Tamily, převážně ze Severní provincie.

Další exodus uprchlíků se odehrál v roce 1995 ve městě Jaffna. Hlavní město Severní provincie bylo považováno za baštu separatistů. Podle BBC během sedmi týdenních bojů město opustilo 400 000 Tamilů a museli rok čekat, než se mohli navrátit zpět do svých domovů. Po tuto dobu bylo okolí města

čištěno od povstalců. Do roku 2000 přišlo nazmar na obou stranách asi 40 000 životů a více než jeden milion uprchlíků musel přežívat v provizorních táborech (Polgreen 2011).

V následujících letech, kdy byly obě strany konfliktem vyčerpané, došlo k řadě úspěšných i neúspěšných mírových jednání, avšak po kratším čase byly boje vždy obnoveny. To znamenalo další oběti a další vlny utečenců. Válka zaznamenala nárůst intenzity v prosinci 2006, kdy byla ale vládní ofenzíva ve Východní provincii kvůli nástupu monzunů pozastavena. Toho využilo 20 000 uprchlíků, kteří přeběhli na území ovládané vládními jednotkami. Stejně jako všichni předchozí přeběhlíci byli umístěni do uprchlických táborů. Po porážkách Tamilských tygrů a ztrátách území nastala krátká přestávka. Poté nastala poslední fáze války, probíhající od února 2008 do 19. května 2009 (Pavelka 2009).

Podle Švamberka (2009) se mnozí obyvatelé, kteří byli uvězněni v bojové zóně, snažili běsnění války uniknout. Někteří však byli využiti Tamilskými tygry jako živé štíty, jiní byli při pokusu o útěk a přeběhnutí na území ovládané vládou zastřeleni. Další uprchlíci padli za obět' při bombardování jejich dočasných přístřešků. Zprávy uvádí, že jen během poslední ofenzívy bylo takto zabito až 20 000 civilistů. Podle některých se na ostřelování podílely jak jednotky Tygrů, tak jednotky vládní, vláda to však popírá (Švamberk 2009). Podle nejnovějšího šetření OSN (cit. na Aktuálně.cz) byly srí lanskou vládou záměrně ostřelovány i nemocnice, humanitární lodě a střediska OSN. Podle poslední zveřejněné zprávy padlo za 26 let občanské války celkem 100 000 lidí, z toho asi 40 000 tvořili civilisté, z větší části uprchlíci.

Konečná, nejkrvavější část střetu, si vyžádala téměř 300 000 uprchlíků, především tamilské národnosti, kteří byli násilně drženi v uprchlických táborech. Ty se dodnes nacházejí v severní a severovýchodní části Srí Lanky. Největší z nich byl zbudován na severu země na ostrově v blízkosti města Vavuniay. Jmenuje se Manik Farm a ke konci roku 2009 se v něm tísnilo více než 200 000 uprchlíků. Další, menší tábor, byl zbudován nedaleko města Pulmoddai v oblasti Trincomalee, kam bylo transportováno zhruba 7 000 válečných uprchlíků (Člověk v tísní 2009b). V jiném táboře bylo pro více než 1800 lidí postaveno 108 stanů. Někteří z uprchlíků utíkají celý život a mladší generace nepoznaly, co to je žít na jednom místě, aniž by nebyli každé ráno buzení minometnou palbou (Gardner 2006).

Podle zprávy Aktuálně.cz (2009) se velká část uprchlíků již vrátila do svých domovů, ale stále zbývá velké množství těch, kteří jsou nadále internováni v táborech. Existuje velký mezinárodní tlak na vládu, aby tyto zajatce propustila. Srí lanská vláda ale oponuje tím, že mezi uprchlíky se mohou stále nacházet členové Tamilských tygrů, kteří jsou umístěni ve speciálních zařízeních. Dokud nebudou všichni zajatí utečenci prověřeni, nemohou být propuštěni.

Uprchlíci žijí za ostnatým drátem, v provizorních stanech, s nedostatkem potravin a vody a nevyhovujících hygienických podmínkách. Podmínky v táboře jsou obzvlášť tíživé v období monzunových dešťů. Tábory jsou hlídány vojskem, a pokud člověk neobdrží zvláštní propustku, není do těchto prostor vpuštěn. To znamená, že se ke svým blízkým nedostanou ani vlastní rodiny. Do některých táborů nebyly dlouhou dobu vpuštěny humanitární organizace. Sinhálská vláda totiž věří, že tyto organizace nadržují Tamilům (Pavelka 2009).

Ta část Tamilů, která měla štěstí a našla své domy nepoznamenané válkou, se nyní snaží vrátit svá chudá hospodářství do původního stavu. Část uprchlíků zkouší žít mezi prostřílenými zdmi svých domů, přičemž se v jejich blízkosti povalují tuny nevybuchlého vojenského materiálu (Gardner 2006). Existuje ale velká skupina uprchlíků, která takové štěstí neměla. Množství domů bylo zničeno již na začátku války, mnohé z nich padly za obět' bombardování a leteckým náletům, včetně nemocnic a dalších budov nutných pro správu. Někteří lidé prchali před válkou i 20 let. Po konci bojů mají omezené nebo žádné finanční prostředky. Proto v zemi pracuje několik humanitárních organizací, které se snaží zajistit těmto lidem alespoň základní ubytování.

Jednou z těchto organizací je i společnost Člověk v tísní, která působí na Srí lance od roku 2005 a v Severním teritoriu od dubna 2009. Nejdříve se Člověk v tísní angažoval ve městě Thukkai, kde uskutečnil projekt zaměřený na obnovu živobytí 620 rodin, které se navrátily do svého bydliště bez finančních prostředků. Do současné doby pomohla společnost již 4850 navrátilým se rodinám (Člověk v tísní 2009a). Dále se tato organizace zaměřila na uprchlický tábor v oblasti Trincomalee, kde postavila 60 toalet, 150 provizorních přístřeší a několikrát denně dovážela do tábora pitnou vodu. Dále se také snaží

zajistit školní pomůcky pro děti uprchlíků, aby se i v táboře mohli vzdělávat (Člověk v tísni 2009b). Na pomoc přispěla i Charita České republiky, která v době konce konfliktu vypsal veřejnou sbírku na pomoc uprchlíkům. Výtěžek měl sloužit především na stavbu nových obydlí (Hrdličková 2009).

Válka se tak nakonec nejvíce podepsala na obyčejných lidech. Desetitisíce z nich ztratilo svůj život, statisíce svůj domov. Dodnes je mnoho z nich nuceno žít v uprchlických táborech, buď z vůle vlády, nebo z důvodu, že nemají kam jít. Často ztratili svůj veškerý majetek. Bez zahraniční pomoci nemají možnost se znovu postavit na vlastní nohy a začít žít nové životy. Ve válce trpěly všechny národnosti bez výjimky: Sinhálci, Tamilové i Maurové. Nyní se musejí naučit žít harmonicky v jednom státě a pokusit se překlenout nenávist vůči druhému. Nezbyvá než věřit, že se čtvrt století trvající válečný konflikt nebude muset opakovat a Srí Lanka se opět stane vyhledávaným turistickým letoviskem a že životní úroveň nových Srí Lančanů bude již jen stoupat.

ZDROJE:

- [1] *Živě ze Srí Lanky: Dobožováno. Ne všem je ale do zpěvu.* Aktuálně.cz – zahraničí [online]. [cit. 5.12.2011]. Dostupné z: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=637850>>
- [2] *Srílanská vláda zabila desítky tisíc lidí, tvrdí OSN.* Aktuálně.cz – zahraničí [online]. [cit. 5.12.2011]. Dostupné z: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=698267>>
- [3] *Jaffna falls to Sri Lankan army.* BBC On this day 1950-2005 [online]. [cit. 4.12.2011]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/december/5/newsid_4618000/4618661.stm>
- [4] *Srí Lanka: čas obnovy.* Člověk v tísni; sekce Humanitární pomoc [online]. [cit. 5.12.2011]. Dostupné z: <<http://www.clovekv tisni.cz/index2.php?id=306>>
- [5] *Člověk v tísni pomáhá válečným uprchlíkům na Srí Lance.* Člověk v tísni; sekce Humanitární pomoc [online]. [cit. 5.12.2011]. Dostupné z: <<http://www.clovekv tisni.cz/index2.php?id=313&idArt=1116>>
- [6] *Palliyagodella Massacre.* [online]. [cit. 4.12.2011]. Dostupné z: <http://www.enotes.com/topic/Palliyagodella_massacre>
- [7] *Válka na Srí Lance trvá a obyvatelé trpí.* Aktuálně.cz – zahraničí [online]. [cit. 5.12. 2011]. Dostupné z: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=247122>>
- [8] Hrdličková, Zuzana. 2009: *Konec války na Šrí Lance?* Lidé a země 06/2009.
- [9] *Sdělení ministerstva zahraničních věcí 208/1993 Sb.* [online]. Praha: MZV ČR. [cit. 4.12.2011]. Dostupné z: <<http://www.helcom.cz/download/integrace/106upr.pdf>>
- [10] *Srí Lanka – Informace o zemi.* MNP; sekce Země, kde pracujeme [online]. [cit. 4.12.2011]. Dostupné z: <<http://www.incz.info/04-03-08b.htm>>
- [11] Pavelka, Jan. 2009. *Šrí Lanka: Probuzená země.* Lidé a země 11/2009.
- [12] Polgreen, Lydia. 2011. *Report Finds Sri Lanka Attacked Civilians.* New York Times [online]. [cit. 5.12.2011]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2011/04/19/world/asia/19lanka.html?_r=1&ref=srilanka>
- [13] *Neklidný ostrov.* [online]. [cit. 4.12.2011]. Dostupné z: <<http://srilankabezpecnost.blogspot.com/>>

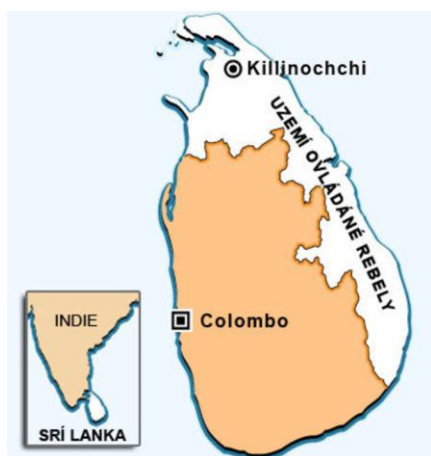
[14] *Něco málo z historie Srí Lanky*. O Srí Lance [online]. [cit. 5.12.2011]. Dostupné z: <<http://srilanka.cz/o-sri-lance/historie/>>

[15] Švamberk, Alex. 2009. *Dvacet tisíc civilistů zahynulo při poslední ofenzivě proti tamilským tygrům*. Novinky.cz [online]. [cit. 5.12.2011]. Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/170033-dvacet-tisic-civilistu-zahynulo-pri-posledni-ofenzive-proti-tamilskym-tygrum.html>>

PŘÍLOHY

Obr. 8 Administrativní rozdělení Srí Lanky (zdroj: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/51/Provincie_%C5%A0r%C3%AD_Lanky.png)

Obr. 9 Územně rozdělená Srí Lanka za probíhajícího konfliktu (zdroj: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/fotogalerie/foto/4053/?cid=247122>)

Obr. 10 Tamilové v táboře Manik (zdroj: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/169523-situace-uprchliku-na-sri-lance-vydesila-generalniho-tajemnika-osn.html>>)

Obr. 11 Exodus způsobený útokem na město Jaffna v roce 1995 (zdroj: http://www.tamilnet.com/img/publish/2009/01/13_01_09_21_75203_445.jpg)

7) PERSKÝ ZÁLIV JAKO CENTRUM PRACOVNÍ MIGRACE

Bc. Štěpán Groll, Bc. Ivana Šišperová

7.1 ÚVOD

Ropa jako fosilní zdroj energie je neodmyslitelným základem světového průmyslu a dopravy. Začátek těžby ropy přinesl velkou změnu pro celé světové hospodářství, ropa se stala motorem industrializace a od 60. let 20. století se jejím vlivem začal měnit i konzervativní arabský svět. Do zemí Perského zálivu začala s bohatstvím proudit i pracovní síla, která od té doby výrazně ovlivňuje populační strukturu jednotlivých zemí. (Anděl, Bičík, Havlíček 2010).

7.2 PERSKÝ ZÁLIV JAKO CENTRUM PRACOVNÍ MIGRACE

7.2.1 Základní charakteristika oblasti Perského zálivu

Perský záliv (označovaný také jako Záliv) je zálivem Indického oceánu, který je pokračováním Ománského zálivu, s nímž je spojen Hormuzským průlivem. V Perském zálivu, jenž je ohraničen Arabským poloostrovem a Íránem, převládají malé hloubky (průměrně okolo 50 m) typické pro šelfová moře, vody Zálivu se vyznačují vysokou salinitou (kolem 40‰) i teplotou (léto 30-35°C, zima 15-21°C); vlivem klimatu se vodní plocha Zálivu postupně zmenšuje. Ekonomicky významné je především severozápadní pobřeží (Kuvajt, Írán, Irák), kde se těží ropa. Právě nezanedbatelné zásoby ropy přiměly jednotlivé státy ke spolupráci v rámci Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC; členské země: Irák, Írán, Kuvajt, Katar, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty) a v Radě pro spolupráci arabských států v Zálivu (CCASG; také známá jako Rada Zálivu => GCC; členské země: Kuvajt, Katar, SA, SAE, Bahrajn, Omán).

Irák, Írán, Kuvajt, Bahrajn, Katar, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty a Omán se společně označují jako státy Perského zálivu; všechny se vyznačují horkým a suchým klimatem, velkými rozdíly mezi tradičním venkovem a moderním městem, všechny země mají vysokou míru urbanizace, vysoký podíl ekonomicky aktivních obyvatel, přičemž je snaha, aby ve státní správě bylo zaměstnáno výhradně domácí obyvatelstvo; státy jsou muslimské, členské státy Rady Zálivu jsou monarchiemi, Írán a Irák republikami.

7.2.2. Problematika mezinárodní pracovní migrace a Blízký východ

Díky světovým zásobám ropy dochází v zemích Perského zálivu k výraznému ekonomickému růstu, proto je tato oblast již přes padesát let významným centrem pracovní migrace. Jak uvádí Demografický informační portál, tento typ migrace se považuje za výhodný jak pro zemi, odkud pracovníci pocházejí, tak pro zemi, kam migrují za prací - v zemi původu je často nedostatek pracovních příležitostí a pracovníci ze zahraničí sem posílají svým rodinám část zisku; přijímací země zase těží z (levné) pracovní síly, která přichází až v produktivním věku a kterou nemusela vzdělávat. Mezinárodní pracovní migrace kvalifikované síly a inteligence je pro oblast Zálivu typická a do budoucna očekávaná, neboť je neoddelitelnou součástí ekonomického růstu regionu, zároveň se však začínají projevovat negativa - z „gastarbeiterů“ se stávají imigranti, jež posílají pro své rodiny a snaží se o trvalé usazení v nové zemi. Rada států proto zavedla opatření bránící snadnému zisku občanství, přesto např. v Kataru, Kuvajtu a ve Spojených arabských emirátech tvoří cizinci většinu obyvatelstva (viz Tab. 3 Odhadované počty mezinárodních migrantů a jejich procentuální podíl na národní populaci vybraných států Perského zálivu (v letech 1960, 1990 a 2005)). Informační server Eastbound.cz zmiňuje, že v nacionalistických diskuzích se tak často objevují názory o „poškození“ tradiční arabské společnosti, které poukazují na rozklad národní identity v důsledku přílivu jihoasijských pracovníků. Asimilace migrantů je cíleně znesnadňována

vysokou fluktuací zahraničních pracovníků – nekvalifikované pracovní síly, která je snadno a rychle nahraditelná.

7.2.3 Pracovní migrace v Perském zálivu

Od 60. let 20. stol. do oblasti Perského zálivu migrovali vlivem nabídky profesí především muži, díky rozvoji služeb dochází postupně k feminizaci migrace. V 70. letech 20. stol. vedly migrační proudy především z jižní Asie (Indie, Pákistán), v 80. letech se přidala oblast jihovýchodní Asie (Korea, Filipíny, Thajsko), nezanedbatelná je pracovní migrace nekvalifikovaných pracovníků z islámských zemí (Indonésie, Jemen, Jordánsko, Egypt, Bangladéš) a také z Evropy, odkud sezónně migruje především inteligence a vysoce kvalifikovaná pracovní síla. Intenzitu migrace ovlivňuje především růst či pokles ceny ropy, válečné konflikty v regionu (Íránsko-irácká válka 1980-1988, válka v Zálivu 1990-1991, válka v Iráku 2003-2011), ke snížení migrace došlo po dokončení stavebních projektů na Blízkém východě a díky obnovení ekonomického růstu v jižní a jihovýchodní Asii. Vliv na pokles migrace má také od roku 2009 globální ekonomická krize, kdy země propouštějí ve velkém především snadno nahraditelné jihoasijské dělníky. To zvyšuje obavy z posílení militantních skupin (Al-Kajda na Arabském poloostrově = *Al Qaeda in the Arabian Peninsula* => AQAP) a zvýšení sebevražd v důsledku přísné imigrační politiky, protože většina dělníků si návrat domů nemůže finančně dovolit; např. ve SAE dochází ihned po ztrátě zaměstnání k ukončení pracovního víza a na nalezení nového zaměstnavatele má pracovník pouze 30 dní. Větší šanci pro uplatnění má v dnešní době inteligence s praxí v oboru, ta pak má možnost při získání zaměstnání využívat kromě vysoce nadstandardního platu, který se nedaní, i dalších sociálních výhod jako např. pokrytí většiny životních nákladů zaměstnavatelem (pojištění, ubytování, transport do práce, strava na pracovišti), 30 dní dovolené, možnost vzít s sebou člena rodiny atd.

7.2.4 Problémy zemí Perského zálivu plynoucí z ropného bohatství

Vzhledem k silné závislosti zemí Zálivu na zahraniční pracovní síle zkoušejí vlády všemožně povzbudit své občany a vyvíjet tlak na firmy, aby zaměstnávaly určité procento původních obyvatel na řídicích a úřednických postech - cílem je vytvořit systém, v němž mají „lokálové“ možnost získat zkušenosti a vědomosti nutné k nastartování vlastního podnikání. Avšak nedostatek důrazu na technickou výuku v rámci vzdělávacího systému a nedostatečná motivace způsobená sociálním blahobytem většinu z těchto iniciativ brzdí.

Díky bohatství regionu a větší dostupnosti vzdělání dochází k emancipaci žen a jejich profesní realizaci, zvyšuje se také rozvodovost, s čímž je nucen se muslimský svět vyrovnat; např. v Bahrajnu, Kuvajtu, Kataru, Saúdské Arábii i SAE žije 30-35% neprovdaných žen v produktivním věku. Kuvajt proto přišel s návrhem legalizovat polygamii a s příslibem dotování každé další manželky – podle Hospodářských novin však se sňatkem musí souhlasit první žena a ženy, z nichž si muž vybírá, musejí být starší čtyřiceti let a nikdy neprovdané, případně rozvedené či vdovy.

7.3 ZÁVĚR

I přes momentální nejistotu investorů v důsledku krize můžeme Perský záliv i do budoucna uvažovat jako významné centrum (zahraniční) pracovní migrace – vzhledem k tomu, že „černé zlato“ je nepostradatelnou surovinou a místní obyvatelstvo považuje dělnické profese za podřadné, je pravděpodobnost výrazného snížení závislosti států na zahraničních pracovnících malá.

ZDROJE:

- [1] Anděl, Jiří; Bičík, Ivan; Havlíček, Tomáš. 2010. *Makroregiony světa : regionální geografie pro gymnázia*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti.
- [2] IHNED.cz : Zpravodajský server Hospodářských novin. Beranová, Lucie. 2010. *Ožeňte se, každou vaši manželku budeme dotovat, slibuje Kuvajt* [online]. Poslední revize 31.8.2010 [cit. 14.12.2011]. <[http://zpravy.ihned.cz/?p=013700_d&article\[id\]=46140260](http://zpravy.ihned.cz/?p=013700_d&article[id]=46140260)>.
- [3] Jánská, Eva. 2007. *Geografie migrace a integrace cizinců. Mezinárodní migrace v Asii*. Výuková prezentace vzniklá řešením grantového projektu 123/2007 FRVŠ. [online]. Poslední revize 5.5.2008 [cit. 13.12.2011]. <<http://web.natur.cuni.cz/~ejanska/prednaska6.pdf>>.
- [4] Kreuz, Pavel. 2010. *Stratfort: Perský záliv v bouři nezaměstnanosti* [online]. Poslední revize 9.4.2010 [cit. 14.12.2011]. <<http://eastbound.cz/2010/04/stratfor-persky-zaliv-v-bouri-nezamestnanosti/>>.
- [5] Stojanov, Robert; Novosák, Jiří. 2008. „Migrace místo pomoci? Remitence a cirkulace mozků jako nástroje rozvoje.“ *Mezinárodní vztahy* 43 (1): 38-77. [online]. Poslední revize 13.3.2008 [cit. 13.12.2011]. <http://www.stojanov.org/soubor/MV-Migrace_a_rozvoj.pdf>.
- [6] Šolínová, Lucie. 2006. *Analýza: Migrace na Blízkém Východě* [online]. Poslední revize 29.12.2011 [cit. 13.12.2011]. <http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=268>.
- [7] *BusinessInfo.cz. Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Poslední revize 2.1.2012 [cit. 14.12.2011]. <<http://www.businessinfo.cz/cz/>>
- [8] *Recruit International: Zprostředkování práce v zemích Perského zálivu* [online]. Poslední revize 9.4.2010 [cit. 14.12.2011]. <<http://www.recruit-int.com/>>.
- [9] *Wikipedie : otevřená učebnice* [online]. Poslední revize 25.12.2011 [cit. 14.12.2011]. <<http://cs.wikipedia.org/wiki/>>; pozn. hesla: Perský záliv, Rada pro spolupráci arabských států v Zálivu, Organizace zemí vyvážejících ropu

PŘÍLOHY

Obr. 12 Státy v oblasti Perského zálivu a blízké okolí

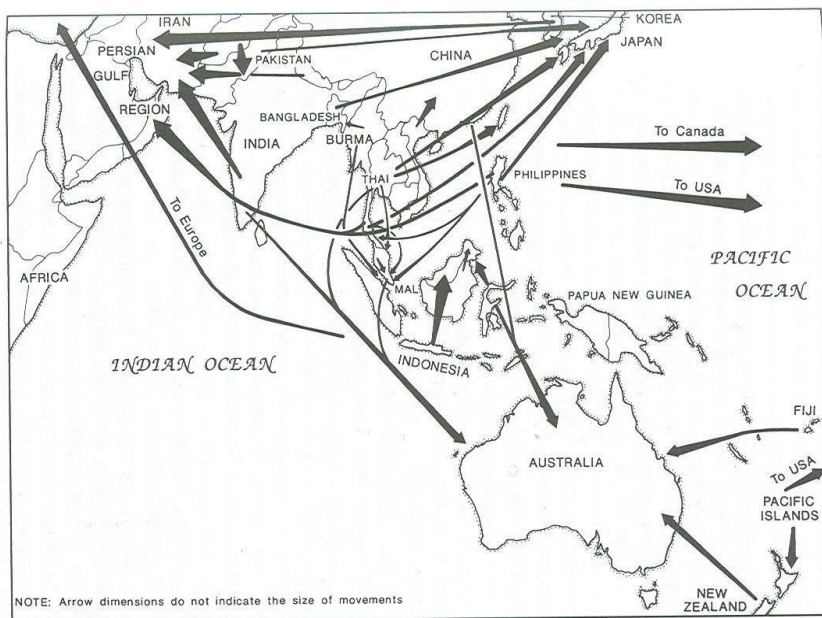
Zdroj: <http://www.globalresearch.ca/articlePictures/Middle-East-map.gif>; upraveno

Tab. 1 Odhadované počty mezinárodních migrantů a jejich procentuální podíl na národní populaci vybraných států Perského zálivu (v letech 1960, 1990 a 2005)

Země	Odhadované počty mezinárodních migrantů (1960)	Poměr mezinárodních migrantů v národní populaci (1960)	Odhadované počty mezinárodních migrantů (1990)	Poměr mezinárodních migrantů v národní populaci (1990)	Odhadované počty mezinárodních migrantů (2005)	Poměr mezinárodních migrantů v národní populaci (2005)
Bahrajn	26 667	17,1 %	173 200	35,1 %	295 461	40,7 %
Kuvajt	90 630	32,6 %	1 551 316	72,4 %	1 668 991	62,1 %
Katar	14 400	32,0 %	369 816	79,1 %	636 751	78,3 %
Saúdská Arábie	63 389	1,6 %	4 743 010	29,0 %	6 360 730	25,9 %
Spojené arabské emiráty	2 194	2,4 %	1 330 324	71,2 %	3 211 749	71,4 %

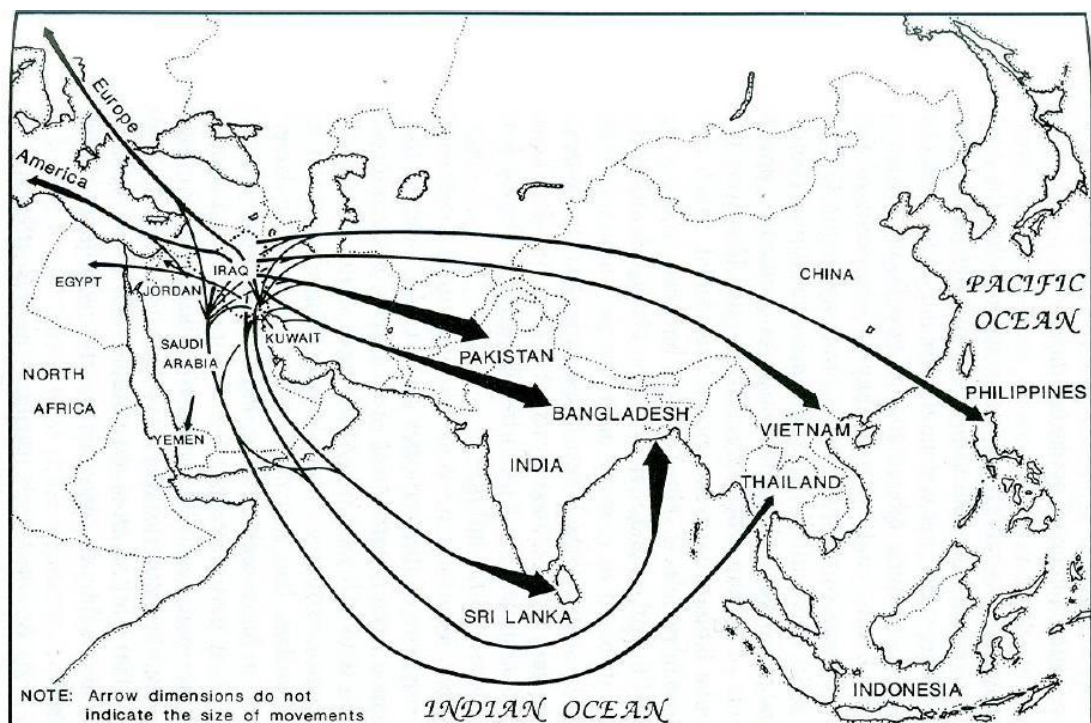
Pramen: United Nations Population Division: Trends in Total Migrant Stock: The 2005 Revision. Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat. New York: United Nations Population Division (UNPD), 2005, <http://esa.un.org/migration> (přístup: 17. 5. 2007).

Zdroj: Stojanov, Novosák 2008, s. 49; upraveno

Obr. 13 Migrační proudy v Asii

Zdroj: <http://web.natur.cuni.cz/~ejanska/prednaska6.pdf>; upraveno

Obr. 14 Návrat migrantů během války v Zálivu v letech 1990-1991

Zdroj: <http://web.natur.cuni.cz/~ejanska/prednaska6.pdf>; upraveno

8) ASIE V ČR - VIETNAMSKÁ KOMUNITA

Lukáš Hlavinka, Petr Marek (GÚ PřF MU)

8.1 ZÁKLADNÍ OTÁZKY

Cílem této seminární práce je odpovědět na několik otázek týkajících se vietnamské komunity v České republice: Odkdy a proč do ČR Vietnamci přicházejí? Jaké je jejich právní postavení ve společnosti? Kolik jich zde žije? Jaké jsou jejich vztahy s Vietnamem a kde se cítí doma?

8.2 VIETNAMCI V ČR

Vztahy mezi již komunistickým Československem a Vietnamskou demokratickou republikou (VDR), tzv. Severním Vietnamem, byly navázány v roce 1950, kdy československá vláda VDR uznala. Úroveň života ve VDR byla počátkem 50. let tristní (*de facto* nulový průmysl, pouze potraviny potřebné pro přežití, mizivá vzdělanost, špatné zdravotnictví). Pomoc ideologicky spřátelených zemí včetně Československa tak byla nenahraditelná. Díky ní mohla roku 1960 VDR ve srovnání s rokem 1955 vykázat nárůst v zemědělské produkci o 43,5% a v průmyslové výrobě o 384,5%. Konkrétní pomocné kroky Československa zahrnovaly mimo jiné finanční dary a půjčky ve výši desítek milionů korun, pomoc při budování infrastruktury a přijímání studentů, učňů, stážistů a dělníků do Československa. (HLAVATÁ a kol. 2008)

Imigraci z Vietnamu na území Československa můžeme dělit do tří hlavních vln. V letech 1956-1985 přicházela do Československa důsledněji vybraná kvalitnější populace. Tito lidé přijížděli s úmyslem něco se naučit a něčeho dosáhnout. Vedle jednotlivců se objevila první větší skupina Vietnamců v Československu v roce 1956. Šlo o sto dětí z rodin postižených válkou. Roku 1967 přijelo dalších 2100 lidí. Zásadním mezníkem byl rok 1973, kdy delegace Vietnamské demokratické republiky navštívila Československo a naléhala, aby sem mohlo být vysláno nových 10 000 - 12 000 vietnamských občanů k získání profesních zkušeností. Československo však nebylo schopno vyhovět okamžitě, a tak byl jejich příjezd rozložen. V letech 1980-1983 byl počet Vietnamců za celou éru totality nejvyšší, přibližně 30 000 osob. (LE DUC 2011) Od roku 1985 pak přijížděli do Československa lidé, u nichž již snaha naučit se řemeslu či se zdokonalit ustupovala vidině rychlejšího a snadnějšího výdělků. Ve druhé polovině 80. let Československo Vietnamce do jisté míry zneužívalo, když jich stále více zaměstnávalo v neatraktivních oborech u pásů. Třetí vlnu imigrace tvoří po roce 1991 Vietnamci, kteří přicházejí už vyložené z ekonomických důvodů. (PĚTIOKÁ, CAJTHAMLOVÁ 2009; BROUČEK 2003)

Řada Vietnamců, kteří se po studiích v Československu vrátili zpět do vlasti, se dokázala často prosadit do vedoucích pozic jak vietnamských podniků, tak i do nejvyšších pater politiky. (HLAVATÁ a kol. 2008)

Vietnamská komunita žijící na území České republiky nepatří mezi legislativou uznaných 12 národnostních menšin žijících na našem území. Oficiálně jsou považováni za cizince, čímž přicházejí o jistá práva, která jsou menšinám u nás dáována. Jedná se například o právo užívání jejich mateřského jazyka v úředním styku, právo na přijímání a poskytování informací v tomto jazyce, právo na státní finanční podporu médií v daném jazyce aj. Snaha Vietnamců o získání tohoto statutu ale ztroskotává na tom, že nesplňují podmínky ze zákona, podle kterého je příslušníkem národnostní menšiny občan České republiky žijící na českém území dostatečně dlouho. (PĚTIOKÁ, CAJTHAMLOVÁ 2009) Podle posledního sčítání lidu v roce 2001 mají české občanství jen stovky Vietnamců, mezi lety 2001-2009 pak získalo české občanství pouze dalších 457 Vietnamců. (ČSÚ 2011) V zákoně ovšem není stanovené, kolik příslušníků komunity musí mít české občanství, ani jak dlouho tady musí pobývat. Česká legislativa nepovažuje za překážku ani asijský původ, ačkoliv všech 12 současných národnostních menšin pochází z Evropy. (JIRÍČKA 2010)

Otázka státního občanství se nejvíce týká skupiny Vietnamců, kteří žijí na území České republiky již dlouhodobě, tzv. vietnamských starousedlíků, a skupiny mladých Vietnamců, kteří se v České republice narodili nebo žijí od malička. U těchto skupin lze předpokládat, že základní podmínky k získání státního občanství budou splněny. Samozřejmě mezi osobami, které získaly, žádají nebo uvažují o českém státním občanství, se nacházejí i jedinci, kteří nepovažují získání českého státního občanství za jakýsi vztah mezi nimi a státem, nýbrž za prostředek k uskutečnění jiných, většinou ekonomických zájmů. Díky českému státnímu občanství získávají další příznivé podmínky ke své podnikatelské činnosti. Drtivá většina tzv. Čechovietnamců české státní občanství nabyla udělením na žádost dle § 7 zákon č. 40/1993 Sb (Zákon o nabývání a pozbývání státního občanství). (LE DUC 2011)

Jednotlivé imigrační vlny již byly popsány výše. Růst počtu Vietnamců v ČR v porevoluční době pak znázorňuje obr. 1. K 30. 9. 2011 žilo na území ČR 56 055 občanů Vietnamu. Vietnamci tak tvoří po Ukrajincích (109 012) a Slovácích (80 235) třetí nejpočetnější skupinu cizinců v ČR. Z toho 37 293 Vietnamců (67 %) zde pobývalo na základě trvalého pobytu. U skupiny cizinců jako celku je podíl osob s trvalým pobytem pouze 48 %. (ČSÚ 2010) Předpokládá se navíc nelegální pobyt okolo 5 000 Vietnamců. (PĚTIOKÁ, CAJTHAMLOVÁ 2009) Rozložení vietnamského obyvatelstva na území ČR je poměrně nerovnoměrné. Větší koncentraci lze zaznamenat zejména ve velkých městech (Praha, Brno, Ostrava, Plzeň), kde žije obecně více cizinců než v méně urbanizovaných územích, a dále v oblastech při hranici s Německem. (ČSÚ 2010) Jistou představu o rozmístění příslušníků vietnamské komunity na našem území podává obr. 2.

Pokud máme odpovědět na otázku, jaké jsou vztahy českých Vietnamců k Vietnamu a kde se cítí doma, je možné tyto lidi rozdělit do dvou skupin. Tu první tvoří Vietnamci, kteří na naše území přicestovali v dospělém věku. U nich je integrace složitá, ne-li nemožná. Oproti tomu lidé, kteří se narodili v Česku nebo Československu či zde žijí odmalička, jsou již mnohem blíže kultuře české.

Někteří Vietnamci první generace očekávají rychlé zbohatnutí a relativně brzký návratu do Vietnamu, a proto je významnou složkou jejich života provizorium například v oblasti bydlení. Návrat do vlasti se však často nekoná mimo jiné i proto, že děti mají už spíše vztah k ČR a po návratu do Vietnamu netouží také z obav, že by zde nenašli práci. (PAULÍK 2006) (BROUČEK 2003).

Základním sloupem vietnamské rodiny je soudržnost. Vietnamci žijící v Česku pravidelně posílají svým rodičům peníze a jezdí je navštěvovat, ale často si vyčítají, že Vietnam opustili. Zajímavostí je, že každá vietnamská rodina má doma oltář předků, kterým obětuje a ke kterým se modlí (PAULÍK 2006)

Vietnamská komunita je velmi uzavřená a nerada vidí odrodilce od tradičních vietnamských hodnot. (HLAVATÁ a kol. 2008) Vietnamské děti jsou často doma vedeny k účtě k Vietnamu. (PAULÍK 2006) Druhá a třetí generace Vietnamců má však mnohem blíže k Česku mimo jiné i díky svým českým vychovatelkám (které jim platí právě rodiče) či kamarádům ve škole. (PAULÍK 2006) Tito lidé sice cítí, že do Vietnamu patří, ale Českou republiku vnímají jako svůj druhý domov. (Česká televize 2009).

8.3 ZÁVĚR

Vietnamci přicházejí na území ČR od roku 1956. Zprvu to bylo hlavně z důvodu, aby se zde něčemu naučili a mohli to poté uplatnit ve své vlasti. Důvody dnešní imigrace jsou však převážně ekonomické.

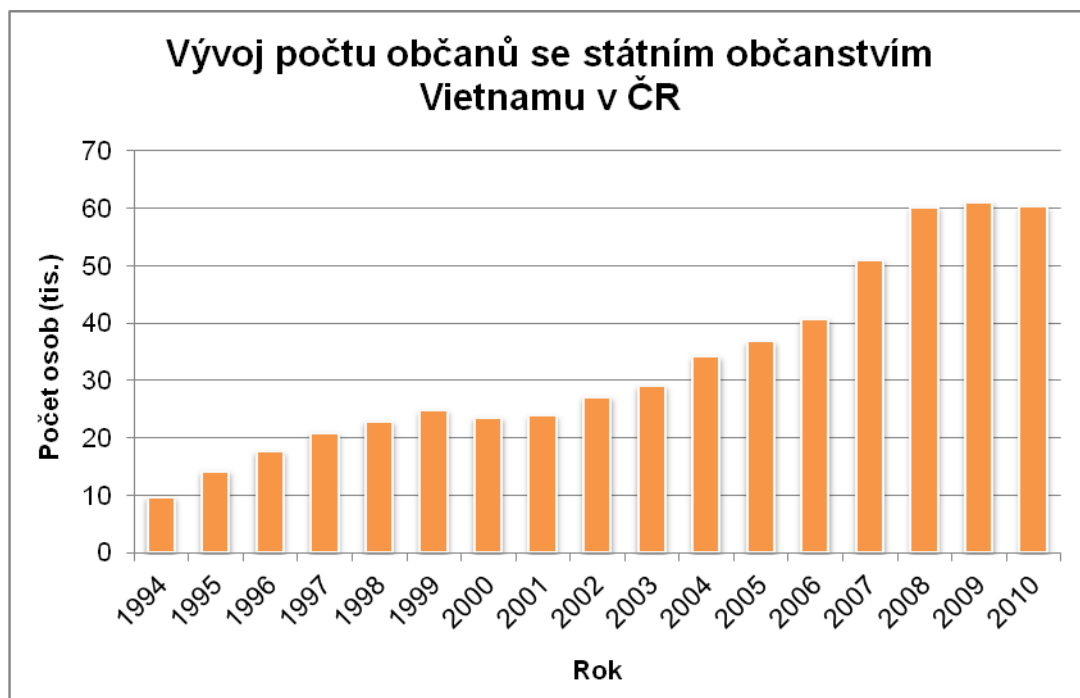
Vývoj počtu Vietnamců v ČR má, zejména v polistopadové době, výrazně vzrůstající tendenci. Vrcholu bylo dosaženo v roce 2009, kdy na našem území žilo přes 60 000 občanů s vietnamským státním občanstvím. Přesto tato komunita nepatří mezi zákonem uznané národnostní menšiny a rovněž vlastnictví českého občanství je mezi jejími příslušníky spíše výjimkou.

Vietnamci první generace mají k Vietnamu velmi úzký vztah, neboť jej pokládají za svůj domov. Příslušníci dalších (mladších) generací mají vztah ke své otčině chladnější. Tito lidé sice cítí, že do Vietnamu patří, ale jako svůj druhý domov vnímají i Českou republiku.

ZDROJE:

- [1] BROUČEK, Stanislav. 2003. *Aktuální adaptace vietnamského etnika v ČR* [online]. Etnologický ústav AV ČR. [cit. 13.12.2011]. Dostupné z http://www.cizinci.cz/files/clanky/107/vietnamska_etnika.pdf.
- [2] Česká televize, Kosmopolis: *Vietnamská komunita - druhá generace* [online]. 30.10.2009 [cit. 13.12.2011]. Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1095908415-kosmopolis/209562210300024/>.
- [3] ČSÚ. *Cizinci v ČR 2010* [online]. Poslední revize 16.8.2011 [cit. 13.12.2011]. Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/1414-10>.
- [4] ČSÚ. *Nabývání státního občanství ČR – datové údaje* [online]. Poslední revize 31.5.2011 [cit. 13.12.2011]. Dostupné z http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_nabyvani_obcanstvi.
- [5] HLAVATÁ, Lucie a kol.. 2008. *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- [6] JIŘIČKA, Jan. *Čeští Vietnamci chtějí status menšiny, pomoci jim může sčítání lidu* [online]. Poslední revize 18.10.2010 [cit. 13.12.2011]. Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/cesti-vietnamci-chteji-status-mensiny-pomoci-jim-muze-scitani-lidu-1fs-/domaci.aspx?c=A101128_124225_domaci_jj.
- [7] LE DUC, Dui. 2011. *Vietnamská komunita v České republice a státní občanství*. Diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Katedra ústavního práva a politologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Pavel Kandalec, LL.M..
- [8] PAULÍK, Miroslav: *Národnostní menšiny, aneb proč se nemluví o Vietnamcích*, diplomová práce, PdF MU v Brně, Brno 2006.
- [9] PĚTIOKÁ, CAJTHAMLOVÁ. 2009. *Vietnamci v Čechách* [online]. Poslední revize 8.12.2011 [cit. 13.12.2011]. Dostupné z http://krajane.czu.cz/geografie-nab/doku.php?id=vietnamci_v_cechach.

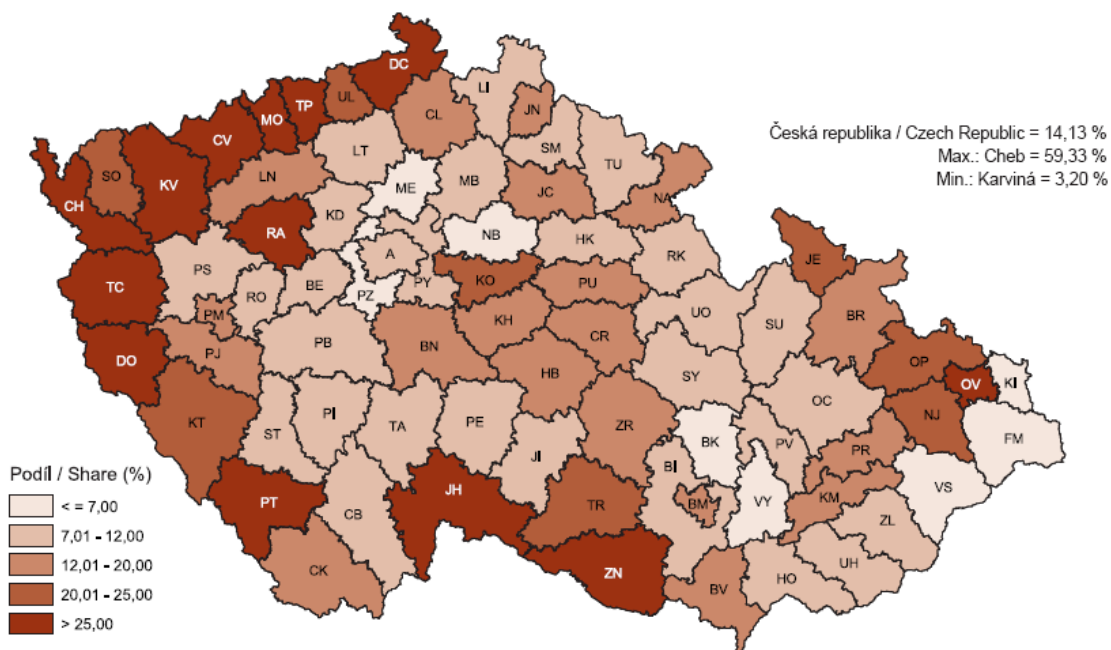
PŘÍLOHY

Obr. 15 Vývoj počtu občanů se státním občanstvím Vietnamu v ČR v letech 1994-2010 (ČSÚ 2010)

PODÍL CIZINCŮ VIETNAMSKÉHO STÁTNÍHO OBČANSTVÍ NA VŠECH CIZINCÍCH V ČR K 31. 12. 2009

SHARE OF FOREIGNERS WITH VIETNAMESE CITIZENSHIP IN THE POPULATION OF FOREIGNERS; 31 DECEMBER 2009

Obr. 16 Podíl cizinců vietnamského státního občanství na všech cizincích v ČR k 31.12.2009 (ČSÚ 2010)

9) AKSAI CHIN

Bc. Petra Schwarzbachová, Bc. Tereza Smejkalová (GÚ PřF MU)

9.1 ÚVOD

Cílem této práce je přiblížit problémové území Aksai Chin nacházející se na hranicích Indie a Číny. V současné době je území administrativně spravováno a okupováno Čínou, ale nárokováno je Indií.

V následujících odstavcích se zaměříme na politickou problematiku, nejasnost hraničních linií a problémy se správou území.

9.2 PŘÍČINY A DŮSLEDKY KONFLIKTU

Aksai Chin se nachází ve vysokohorských pouštních oblastí a díky svým nepříznivým přírodním podmínkám je toto území prakticky neobydlené a největší význam má hlavně z historického hlediska, kdy toto území sloužilo jako obchodní stezka pro karavany. Aksai Chin se rozkládá na ploše 37 244 km² a topograficky je Aksai Chin vysoko nad mořem položenou pouští. Mezi Aksai chin a Kašmírem tvoří na jihozápadě hranici Karakoram. Zaledněné vrcholy ve střední části této hranice dosahují výšky 6950m. Na severu odděluje Aksai chin od Tarimské pánve pohoří Kun lun. V severní části Aksai chin se nachází největší řeka Karakosh, která získává množství vody z tajících ledovců. Řeka křížuje pohoří Kun Lun dál na sever a vstupuje do Tarimské pánve, která slouží jako jeden z hlavních zdrojů vody pro široké okolí. Ve východní části regionu se nachází několik malých zavodněných oblastí. Největší z nich je jezero Aksai chin, které je napájeno stejnojmennou řekou. Tato oblast je téměř neobydlená a nemá žádné trvalé osídlení.

Území je spravováno Čínou, jako součást kraje Hotan v autonomní oblasti Xinjiang. Indové si ale Aksai Chin nárokují jako část oblasti Ladakh ve státě Jammu a Kašmíru. Tyto věčné dohady a spory vyústily k vyhocení konfliktu, které nastalo v roce 1962, kdy vznikl ozbrojený pohraniční konflikt mezi Čínou a Indií. Důvod k válce pocházel už z roku 1914, kdy Britové přidělili Indii, na základě návrhu svého zmocněnce Henryho McMahon, jižní Tibet. Na tzv. McMahonově linii se před konfliktem odehrálo několik pohraničních potyček. Samotná válka vypukla 20.10.1962 po čínském vznesení nároků na toto území. Číňané zahájili ofenzívu a v Ásamu dosáhli částečného úspěchu. Po několika týdnech bojů vyhlásila Čína jednostranně své vítězství a její vojáci se stáhli na tibetskou stranu linie. Klid zbraní vstoupil v platnost 21.11.1962. Čína si ponechala část Ladakhu v Kašmíru, některé části území a hranic (jako je i Aksai chin) jsou však dodnes předmětem sporů.

V minulosti docházelo ke změnám hraniční linie v oblasti Aksai Chin v důsledku nárokování si moci nad tímto územím. V roce 1865, úředník pracující na průzkumu Indie, W.H. Johnson navrhl vytvoření tzv. Johnsonovy linie, která prisuzovala Aksai Chin Kašmíru (tedy Indii). Johnsonova práce byla kritizována britskou vládou za hrubé nepřesnosti v popisu hranic a označena za absurdní. Z tohoto důvodu byla hraniční linie pozměněna Johnem Ardaghem, který navrhoval linii podél hřebenu pohoří Kun Lun. Jeho hranice byla údajně lépe udržitelná v období, kdy Čína slábla a sílily ruské expanze. V souladu s Johnsonovou a Ardaghovou linií se stala tato nová hranice známá pod názvem "Johnson-Ardagh Line".

V roce 1890, kdy byli Británie a Čína spojenci, a obávali se, aby Aksai chin nepadl do ruských rukou, prosazovala Británie změnu hranic tak, aby Aksai Chin patřilo pod správu Číny, která o toto území projevila zájem. Změnu hranic nejprve navrhl Macartney, který přiřadil nejvíce území Aksai chin právě Číně. Linie probíhala podél pohoří Karakoram, které tvořilo přirozenou hranici, jež by stanovila britské hranice až k povodí řeky Indus, přičemž by ponechala povodí řeky Tarim v čínské nadvládě a čínská kontrola nad tímto traktem, by představovala další překážku pro ruský postup ve střední Asii. Britové představili tuto linii Číňanům ve sdělení Clauda MacDonalda. Protože se Číňané k poznámce nevyjádřili, považovali Britové jejich jednání jako tichý souhlas a vyhlásili Macartney-MacDonald linii, která je přibližně stejná jako současná linie známá pod názvem linie aktuální kontroly.

V letech 1899-1947 docházelo k opětovným změnám a používání obou hraničních linií. Od roku 1927 platila hranice podél pohoří Karakoram. V mapách však k aktualizacím nedošlo. Po získání nezávislosti v roce 1947 se vláda Indie rozhodla používat opět Johnsonovu linii jako základ pro oficiální hranice svého území na západě, a to včetně Aksai Chin. Během 50.let 20.století však nechala Čína postavit na 1200 km silnic spojujících čínskou provincii Xinjiang a západní Tibet, která vedla přes Indii patřící Aksai Chin. Toto území umožňovalo přístup z čínské strany, ale pro Indy bylo prakticky nedostupné. O existenci silnice se Indové dozvěděli až po jejím zakreslení do čínských map.

9.2.1 Důvody nárokování Indie a Číny

Indickou pozici, jak uvedl premiér Jawaharlal Nehru, potvrzoval fakt, že Aksai Chin byl součástí regionu Ladakh po staletí a také to, že severní hranice byla pevná a definitivní. Proto pro Indii nepřípadaly v úvahu žádné jiné argumenty, kterými oponovala Čína. Čínský ministr vlády Zhou Enlai ale na to argumentoval tím, že hranice nebyla nikdy vymezena, a že jediná linie, která byla kdy s čínskou stranou probrána byla Macartney-MacDonald linie. Aksai Chin je tedy součástí čínské administrativy.

Johnsonova linie není použita v západní části pohoří Karakoram, kde sousedí Pákistán s Čínou. 13. října 1962 zahájila Čína s Pákistánem jednání právě o tomto území na západě Karakoram, v roce 1963 se oba státy dohodly, že hranice bude vedena na základě Macartney-MacDonald linie. Indie samozřejmě neuznává společnou hranici Pákistánu a Číny a tvrdí, že území Aksai Chin bylo ještě před rokem 1947 součástí státu Džammú. Zároveň však Indie upřesňuje, že tato linie nezasahuje až na sever pohoří Karakoram jako Johnsonova linie.

Přestože územím Aksai Chin prochází čínská národní silnice 219, která spojuje Xinjiang a Tibet, je toto místo prakticky neobydlené a bez jakýchkoli prostředků. Avšak pro Čínu zůstává strategicky významné, právě kvůli tomu, že spojuje Tibet a Xinjiang. Díky této stavbě je území spravováno Čínou, jako součást kraje Hotan v autonomní oblasti Xinjiang. Proto si Čína toto území nárokuje. Pro Čínu také slouží oblast Aksai Chin jako model terénu, jež je používán především pro vojenské účely, ke zbrojnímu výcviku či různým simulacím.

V současné době nejsou k dispozici aktuálnější informace než z roku 2009. Situace v dané oblasti k vyřešení problému zatím zřejmě nevede a je pravděpodobné, že k dalším změnám v oblasti vlastnictví území a průběhu linií bude v následujících letech ještě docházet

ZDROJE:

- [1] Jack. *Aksai chin* [online]. Last revision 17.12.2010 [cit. 2.11.2011]. <<http://aksaichin.blogspot.com/>>.
- [2] MIM. *Čínsko-Indiská válka* [online]. Last revision 10.9.2007 [cit. 2.11.2011]. <<http://www.cojeco.cz/>>.
- [3] Nagpal Saghil. *India hopes boundary talks will further strengthen ties with China* [online]. Last revision 8.7.2009 [cit. 4.11.2011]. <<http://www.topnews.in/>>.
- [4] Pike John. *India-China Border Dispute* [online]. Last revision 11.7.2011 [cit. 4.11.2011]. <<http://www.globalsecurity.org/>>.
- [5] Sohn Alan *Wikipedia: The Free Encyclopedia, Aksai chin* [online]. Last revision 2.12.2011 [cit. 2.11.2011]. <<http://www.wikipedia.org>>.

Ostatní zdroje:

- [6] ČTK, *Aktualne.centum* [online]. Last revision 14.11.2006 [cit. 2.11.2001]. <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=285391>>
- [7] CNN, *Adition.cnn* [online]. Last revision 24.3.2002 [cit. 4.11.2001]. <<http://edition.cnn.com/2002/WORLD/asiapcf/east/05/24/aksai.chin/>>
- [8] Jaitly, Sush. *Makesplash* [online]. Last revision 14.9.2009 [cit. 3.11.2001]. <<http://www.makesplash.com/ways-of-dealing-with-the-chinese/>>
- [9] *Opensourceanalysis.blogspot* [online]. Last revision 21.10.2009 [cit. 2.11.2001]. <<http://opensourceanalysis.blogspot.com/2009/10/httpimesofindia.html>>

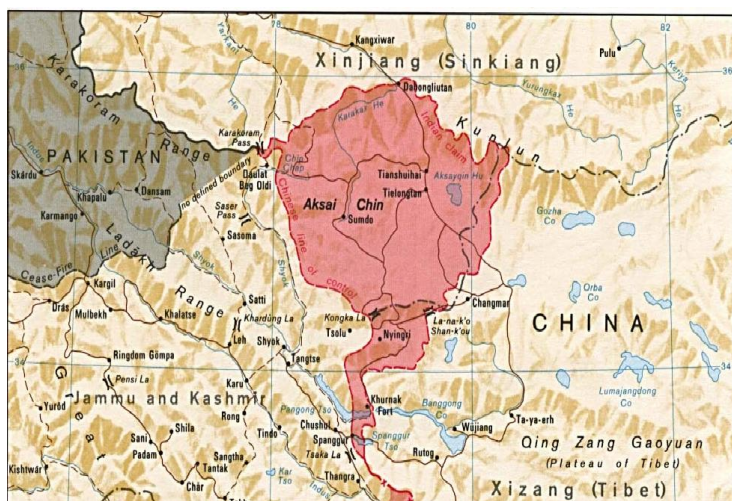
Video:

- [10] Nahráno uživatelem EconomistMagazine. *Youtube* [online]. Last revision 17.11.2009 [cit. 2.11.2001]. <<http://www.youtube.com/watch?v=8rmUiLwy7kI>>

PŘÍLOHY

Obr. 17 Přehledová mapa Kašmíru Zdroj: <http://img.aktualne.centrum.cz/44/8/440868-aksai-chin.png>

Obr. 18 Aksai Chin
Zdroj: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/56/China_India_western_border_88.jpg

Obr. 19 Administrativní členění.
Zdroj: [http://palestinenote.com/cfs-filessystemfile.ashx/key/CommunityServer.Blogs.Components.WeblogFiles/news/2553.Kashmir-map-2D00_-wikimedia.JPG](http://palestinenote.com/cfs-filessystemfile.ashx?key/CommunityServer.Blogs.Components.WeblogFiles/news/2553.Kashmir-map-2D00_-wikimedia.JPG)

Obr. 20 Krajina Aksai Chinu. Zdroj: <http://static.panoramio.com/photos/original/457145.jpg>

10)ČÍNSKO - RUSKÉ POHRANIČNÍ SPORY

Bc. Martina Kvítková, Alena Rýparová (GÚ

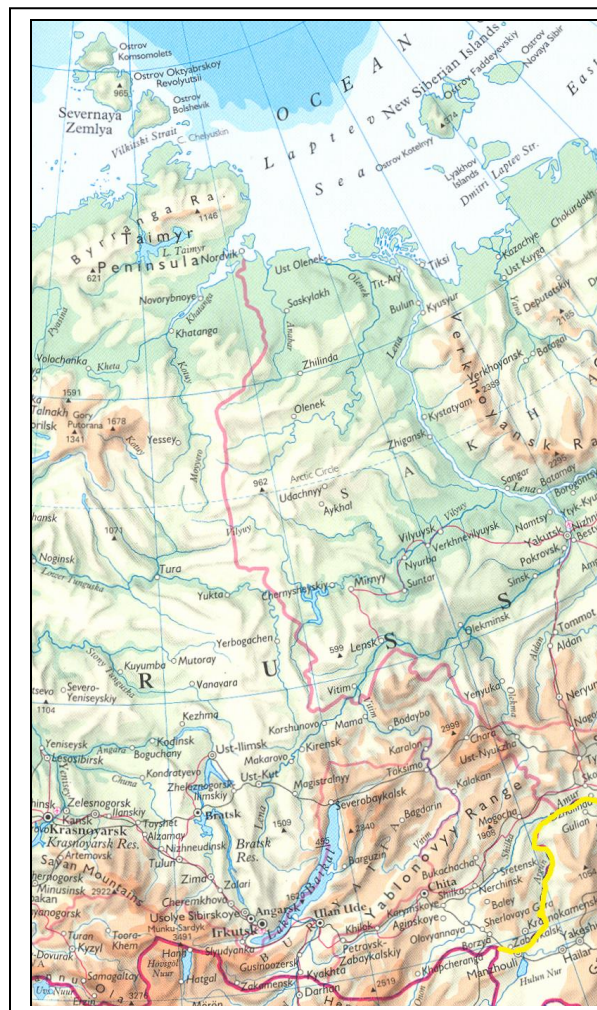
PřF MU)

10.1 ÚVOD A CÍLE

Seminární práce se zabývá otázkou, jak pohraniční spory ovlivňovaly a formovaly čínsko-ruské vztahy zejména během druhé poloviny 20. století. Práce shrnuje také proces sbližování Sovětského svazu, posléze Ruské federace, a Čínské lidové republiky od poloviny 80. let 20. století do současnosti. Hlavním předmětem několik desetiletí trvajících teritoriálních sporů je východní rusko-čínská hranice v délce cca 4 300 km. Pohraniční spory tkví v historicky nejasném vymezení hranice břehů řek Arguň, Amur a Ussuri, což dokládá rozdílné značení státní hranice na čínských a ruských mapách (příloha 1).

10.2 ČÍNSKO – RUSKÉ POHRANIČNÍ SPORY

Historicky první smlouvou upravující vzájemnou hranici byla Něrčinská smlouva,

Obr. 21 Čínsko - ruské pohraniční spory

podepsaná carským Ruskem a císařskou dynastií Čching v ruském městě Něrčinsk v srpnu 1689. Podle této dohody byla řeka Arguň ustavena jako rusko-čínská hranice a oblast na pravém břehu řeky Arguň a obou březích vrchního toku Amuru, tvořící velkou část tehdejšího ruského Albazinského vévodství, připadla Číně. Smlouva ovšem neodkazuje na přesné geografické body, tedy přesný průběh hranice nebyl určen. Od počátku 18. století sílil ruský vliv v řídké obydlených oblastech kolem řek Arguň a Amur, které byly formálně pod správou mandžuské Čchingské dynastie. V květnu roku 1858 využila Ruská říše oslabenosti Čchingské říše v důsledku Opiových válek a přiměla ji k podepsání nevýhodné Ajgungské smlouvy, která de facto obracela původní Něrčinskou dohodu. Ruské impérium získalo pod svou správou rozsáhlá území mezi Stanovým pohořím, tokem řeky Amur a Japonským mořem. O dva roky později byly ruské územní zisky z Ajgungské smlouvy dále rozšířeny v rámci Pekingské smlouvy z roku 1860. Smlouva určuje hranice v oblasti soutoku řek Ussuri a Amuru, ale přesně nevymezuje prostor mezi břehy, tedy vodní plochy a říční ostrovy, které navíc díky záplavám a erozi často mění svou velikost a tvar. (Fairbank 1998)

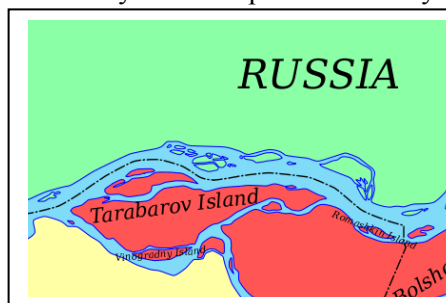
Počátkem závažnějších pohraničních sporů na soutoku řek Amuru a Ussuri byl rok 1929, kdy byly ostrovy Velký Ussurijský, Tarabarov a další menší říční ostrovy obsazeny a okupovány Sověty. Od 60. let 20. století si Čínská lidová republika tyto ostrovy na nejasně vymezené hranici nárokovala zpět. (The Sino-Russian border, 2008)

Jak uvádí V. Liščák (2002) po vítězství komunistů na pevninské Číně v roce 1949 vznikla Čínská lidová republika, která přijala marxistickou ideologii a navázala spolupráci se sovětským Ruskem. V roce 1950 podepsala ČLR v čele s Mao Ce-tungem a SSSR vedená J. V. Stalinem Smlouvu o přátelství, spojení a vzájemné pomoci, která ovšem nevyřešila otázku pohraničních sporů. K ochlazení vzájemných čínsko-ruských vztahů došlo v důsledku Chruščovova projevu Kult osobnosti na uzavřeném jednání 20. sjezdu KSSS v roce 1956, v němž odsoudil diktátorské praktiky Stalina. ČLR kritizovala SSSR za zahraniční politiku, zejména změnu postoje vůči Spojeným státům.

Podle J. K. Fairbanka (1998) následně SSSR v letech 1957 a 1959 opakovaně odmítlo dodržet svůj slib a vydat Číně jadernou technologii, ovšem Čína pokračovala ve vlastním jaderném výzkumu a v roce 1964 byl proveden první úspěšný jaderný pokus. Čínsko-ruské spojení ochablo, jakmile KS Číny začala rozvíjet svůj vlastní styl národního komunismu. V roce 1958 Čína začala realizovat modernizaci hospodářství pomocí politiky „Velkého skoku“ a měnit sociální strukturu společnosti pomocí tzv. Kulturní revoluce. N. S. Chruščov otevřeně kritizoval „Velký skok vpřed“, díky čemuž začal být považován za zrádce komunistických myšlenek. V roce 1964 byly územní spory předmětem jednání, ale dohoda nakonec nebyla nikdy podepsána. Čína se ještě více izolovala, dokonce začala vypovídat některé bilaterální smlouvy, sovětské diplomaty a naopak Chruščov odvolal z Číny technické specialisty. Mao Ce-tung dokonce označil SSSR za nepřítele, vznikla ideologická roztržka a s tím se stupňovaly i vojenské příhraniční konflikty zejména v oblasti řeky Ussuri. Mezinárodní společenství se obávalo, že by spory mohly přerůst v jaderný konflikt, především po formulaci tzv. Brežněvovy doktríny jako ospravedlnění okupace Československa.

Sovětský svaz i ČLR již od roku 1968 rozmísťovaly v původně demilitarizované zóně na vzájemné hranici značné vojenské síly a do února 1969 probíhaly menší provokace mezi sovětskými a čínskými pohraničníky. Následně Čína využila letitých sporů o fakticky bezvýznamná území jako záminky k rozpoutání konfliktu. Čínské přepadové komando 2. března 1969 obsadilo sporný neobydlený ostrov Damanskij (čínsky Zhen Bao) na řece Ussuri o rozloze necelý km². Boje se odehrály mezi 2. až 15. březnem 1969, přičemž sovětské pohraničníky byli nuceni se nejprve stáhnout. Po nasazení těžké techniky 15. března přešla sovětská armáda do protiútoků a obnovila kontrolu nad ostrovem. Počet obětí se liší dle dostupných zdrojů a je odhadován na 700 čínských obětí a celkově 60 sovětských. (Sovětsko-Čínský konflikt 2008)

Od května do září 1969 proběhlo v prostoru ostrova Damanskij ještě přes 300 lokálních přestřelek. K incidentům docházelo i na dalších místech čínsko-sovětské hranice, z nichž nejvýznamnější se odehrál 13. srpna v okolí jezera Zhalanashkol ležící v džungarské bráně. Dvě skupiny čínských vojáků nelegálně překročily hranici do Semipalatinské oblasti v dnešním Kazachstánu a opevnily se zde na strategicky významných skalnatých návrších. Čínští vojáci byli přesvědčeni, že sovětské vojáky zahájí ofenzívu až se souhlasem Moskvy, ovšem již od r. 1966 jako reakce na „Kulturní revoluci“ vyšla v SSSR direktiva nařizující okamžité zastavení jakéhokoliv průniku nepřítele přes hranice i pomocí těžké vojenské techniky. Po okamžitém zásahu sovětských pohraničníků konflikt skončil za 8 hodin a vyžádal si 18 čínských obětí oproti 2 sovětským. (Sovětsko-Čínský konflikt 2007).

První jednání o řešení pohraničních sporů proběhlo v říjnu 1969 v Pekingu, kdy Čína v obavě z preventivního jaderného úderu SSSR souhlasila s neměnností hranic včetně ostrova Damanskij a zastavila veškeré vojenské pohraniční akce. Přestože konflikty na hranicích ustaly, sovětsko-čínské vztahy se nezlepšily, avšak Čína navázala diplomatické vztahy s USA. Normalizace vztahů mezi ČLR a SSSR nastala až s nástupem M. Gorbačova v polovině 80. let a první rozhovory byly zahájeny

Obr. 22 Sporné území mezi Ruskem a Čínou

v roce 1987. Z nichž vzešla „Smlouva mezi SSSR a Čínskou lidovou republikou o východní sovětsko-čínské státní hranici“ podepsaná 16. května 1991 v Moskvě. Podle této dohody hranice na hraničních řekách povede středem říčního kanálu nebo podél hlavní plavební cesty. Problém vzájemné

hranice nadále tkvěl v rozpoznání hlavního koryta, kdy se tok řek často větví do několika ramen. (Rusko-Čínský konflikt, 2011)

V rámci zlepšení sovětsko-čínských vztahů předalo Rusko v roce 1991 ostrov Damanskij Čínské lidové republice. Přesná demarkace jednotlivých ramen a ostrovů a řešení lokálních sporů probíhaly do roku 1997. Tato sporná území řeší doplňující dohoda podepsána 14. října 2004 ruským prezidentem V. V. Putinem a čínským prezidentem Chu Ťin-tchaem. (Sino-Soviet border, 2011)

Posledním dokumentem, který se zabývá říčními toky a ostrovy tvořící čínsko-ruskou hranici je smlouva uzavřená 21. 7. 2008 v Pekingu, která s definitivní platností vytyčuje sporné území o rozloze 375 km² na soutoku Amuru a Ussuri. Takzvaný dodatečný protokol o východní části hranice podepsal ruský ministr zahraničí Sergej Lavrov s čínským protějškem Jangem Ťieči. Dohoda rozděluje sporné území na dvě zhruba stejně velké části, přičemž Rusko navrácí Číně strategicky významný ostrov Tarabarov a polovinu ostrova Velký Ussurijský (Bolšoj Ussurijskij). Na ostrově Velký Ussurijský měli Rusové vojenskou základnu, kterou po dohodě opustili, kdežto přes druhý vedou vzletové a přistávací koridory pro vojenské a civilní letiště v Chabarovsku, což bude znamenat, že napříště bude nutné za využívání čínského vzdušného prostoru. I když je tato dohoda pro Ruska nevýhodná, byla snaha již delší dobu celý tento spor vyřešit k především čínské spokojenosti a zlepšování rusko-čínských vztahů. Rusko-čínské vztahy jsou v současnosti označovány jako strategické partnerství. (Dvořák 2008)

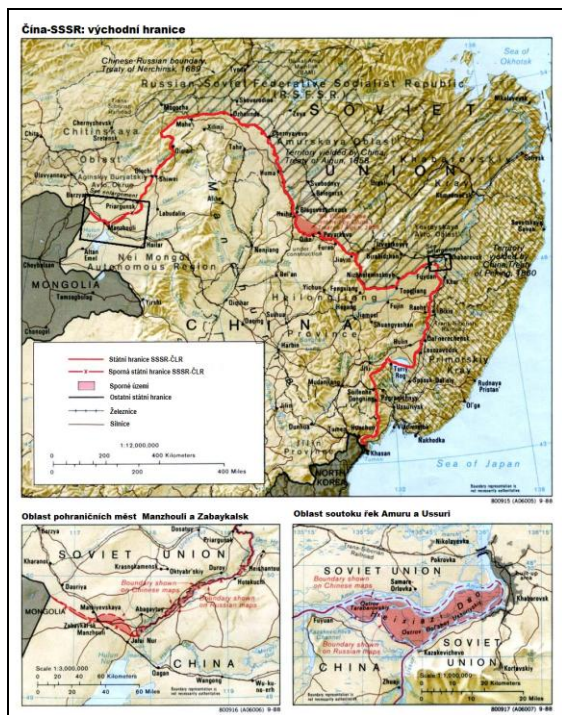
Motivem zlepšování čínsko-ruských vztahů od 90. let 20. století je především ekonomický zájem obou zemí. Rusko má pro geopolitické zájmy Číny význam zejména jako dodavatel zbraní a nerostných surovin, zejména ropy a zemního plynu, potřebných k zachování tempa hospodářského růstu. ČLR ovšem projevuje jistou nedůvěru vůči Rusku v otázce dodávky energetických surovin a snaží se pro zajištění energetické bezpečnosti uzavírat kontrakty i se zeměmi Střední Asie. Ruská federace se jednak snaží o spolupráci založenou na hospodářské prosperitě, zejména usiluje o výhodnější přístup na čínský trh, a také o upevnění vlivu na asijském kontinentu. Ruská federace v ČLR vidí partnera s velkým potenciálem, s kterým by mohla na poli mezinárodní scény vytvořit protipól vůči USA a EU.

ZDROJE:

- [1] Liščák, Vladimír. 2002. *Čína*. Praha: Libri, 223 s. ISBN 8072771094.
- [2] Fairbank, John King. 1998. *Dějiny Číny*. Praha: Lidové noviny, 656 s. ISBN 8071062499.
- [3] Švankmajer, Milan; Veber, Václav; Sládek, Zdeněk; Moulis, Vladislav. 1999. *Dějiny Ruska*. Praha: Lidové noviny, 885 s. ISBN 8071062162.
- [4] *Philip's modern school atlas*. 96th ed. London: Philip's, 2009. 1 148 s. ISBN 9781849070126.
- [5] ČT24. *Rusko a Čína si konečně vyjasnily spory o společnou hranici* [online]. Aktualizováno dne: 21. 7. 2008 [cit. 20. 11. 2011]. <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/22720-rusko-a-cina-si-konecne-vyjasnily-spory-o-spolecnou-hranici/>>.
- [6] Dvořák, Libor. *Je to výraz čínské síly a ruské slabosti?* [online]. Aktualizováno dne: 22. 7. 2008 [cit. 20. 11. 2011]. <http://www.rozhlas.cz/komentare/portal/_zprava/477361>.
- [7] Pravda.ru. *Russia gives away some of its islands to China, leaving Japan jealous* [online]. Aktualizováno dne: 14. 10. 2008 [cit. 20. 11. 2011]. <http://english.pravda.ru/russia/politics/14-10-2008/106559-russia_china-0/>.

- [8] Project Syndicate. *Čínský drak si nepřeje, aby ruský medvěd zaťal drápy* [online]. Aktualizováno dne: 1. 10. 2008 [cit. 20. 11. 2011]. <http://zpravy.idnes.cz/cinsky-drak-si-nepreje-aby-rusky-medved-zatal-drapyfxj/kavarna.aspx?c=A080930_180938_kavarna_bos>.
- [9] *Rusko-Čínský konflikt u Ussuri* [online]. Aktualizováno dne: 17. 5. 2011 [cit. 20. 11. 2011]. <http://www.gamepark.cz/ruskocinsky_konflikt_u_ussuri_573001.htm>.
- [10] *Sovětsko-Čínský konflikt – Damaňskij 1969* [online]. Aktualizováno dne: 12. 3. 2008 [cit. 19. 11. 2011]. <<http://www.palba.cz/viewtopic.php?t=1112>>.
- [11] *Sovětsko-Čínský konflikt - Jezero Žalanaškol 1969* [online]. Aktualizováno dne: 29. 5. 2007 [cit. 19. 11. 2011]. <<http://palba.cz/viewtopic.php?t=1182>>.
- [12] Šulc, František. *Nerovné rusko-čínské vztahy a očekávání* [online]. Aktualizováno dne: 21. 10. 2011 [cit. 20. 11. 2011]. <<http://www.onwar.eu/2011/10/21/nerovne-rusko-cinske-vztahy-a-ocekavani>>.
- [13] The Economist: *The Sino-Russian border* [online]. Aktualizováno dne: 24. 7. 2008 [cit. 19. 11. 2011]. <http://www.economist.com/node/11792951?story_id=11792951>.
- [14] Wikipedia, the free encyclopedia: *Sino-Soviet border conflict* [online]. Aktualizováno dne: 19. 11. 2011 [cit. 20. 11. 2011]. <http://en.wikipedia.org/wiki/Sino%E2%80%93Soviet_border_conflict>.

PŘÍLOHY

Zdroj: upraveno podle: <http://www.ibiblio.org/chinesehistory/contents/03pol/c04s05.html>
 Obr. 23 Odlišné vymezení státní hranice na čínských a ruských mapách

Zdroj: převzato: <http://www.panoramio.com/photo/7687065>

Obr. 24 Sporný ostrov Damanskij na řece Ussuri

Zdroj: převzato: <http://www.panoramio.com/photo/18311313>

Obr. 25 Jezero Zhalanashkol

Zdroj: převzato: <http://www.panoramio.com/photo/57832351>

Obr. 26 Soutok řek Amur a Ussuri u města Chabarovsk

11) NEUTRÁLNÍ ZÓNY

Aleš Kabourek, Tereza Kunzová (GÚ PřF MU)

11.1 ÚVOD

Co si představit pod pojmem „neutrální zóna“ a kde se nacházely? Jaký je historický kontext jejich vzniku? Bylo zde trvalé osídlení za dob jejich existence nebo je zde v současnosti? A jak probíhalo přerozdělování neutrálních zón mezi státy, kterých se to týkalo (Saúdská Arábie, Kuvajt, Irák)? Těmito otázkami se bude zabývat tato seminární práce.

11.2 HISTORIE NEUTRÁLNÍCH ZÓN

11.2.1 Neutrální zóna Saúdská Arábie – Kuvajt

Neutrální zóna o rozloze 5 770 km² o tvaru podobajícím se nepravidelnému čtyřúhelníku se nacházela na jižní hranici Kuvajtu s dnešní Saúdskou Arábií při pobřeží Perského zálivu. Oficiálně existovala od 2. 12. 1922 až do 18. 1. 1970, kdy byla rozdělena mezi tyto dva státy. Toto území je tvořeno výhradně pouští, nachází se zde však farmy a velké množství ropných vrtů v okolí Al Wafrah (Kuvajt), které čítá přes 10 000 obyvatel. Při pobřeží v kuvajtské části začala v roce 2002 výstavba „The Pearl City“ s plánovanou dobou výstavby po dobu 25 let a s kapacitou až 100 000 obyvatel. Jedná se o projekt, který vybuduje město na síti kanálů napájených ze zálivu a který vyjde na 2 miliardy dolarů. [4] V saúdské části bývalého neutrálního území se nachází město Khafji se 65 000 obyvateli, jehož existence je založena na ropných polích. [6]

Historicky se toto území nachází na jedné z hlavních tras arabských kmenů, které tudy podél Perského zálivu kočovaly na sever do úrodných oblastí Mezopotámie. Na konci 19. století bylo území součástí Osmanské říše. Jelikož se však nacházelo na strategicky významné poloze mezi Evropou a Indickým subkontinentem, stal se zájmem zahraniční politiky Spojeného království. [2]

V roce 1899 se za pomoci Spojeného království vymanil Kuvajt z tureckého vlivu (Treaty with the Shaykh) a v roce 1913 napomohlo Spojené království k jeho autonomii (hranice tvořil polokruh s poloměrem 40 mil a městem Kuvajt v centru). Po rozpadu Osmanské říše se Kuvajt stal nezávislým šejchstvím pod britským protektorátem, nicméně vládce Najdu (dnešní Saúdská Arábie) hranice neuznal a zaútočil na jih Kuvajtu. V reakci poslalo Spojené království letectvo, obrněné vozy a lodě do Kuvajtu a amráda Najdu se musela stáhnout. Hranice mezi Kuvajtem a Najdem byla poprvé stanovena Uqairským protokolem (The Uqair Protocol) 2. 12. 1922, při němž byla definována neutrální zóna o rozloze přibližně 5 770 km². Tento protokol stanovil, že Kuvajt i vláda Najdu budou sdílet stejná práva nad tímto neutrálním územím, dokud se neučiní další rozhodnutí. [2]

O osidlování této oblasti nebyl ani z jedné strany velký zájem, dokud v Kuvajtu nebyla objevena ropa v roce 1938. Obě vlády schválily ústupky soukromým těžařským společnostem v letech 1948-1949. Od roku 1960 se Saúdská Arábie i Kuvajt shodly, že by měla být neutrální zóna rozdělena. Kromě území však rovným dílem bylo rozděleno také přírodní bohatství oblasti – praktickým důsledkem tedy je, že se příjmy z ropy a ostatních surovin (zejména daně, které z nich platí těžařské společnosti), pocházející z oblasti bývalé neutrální zóny, dodnes dělí. Po stanovení demarkační linie a podepsání mnoha dohod bylo rozdělení neutrální zóny rovným dílem mezi Saúdskou Arábií a Kuvajtem ratifikováno 18. 1. 1970, další rozdělování majetku a zařízení trvalo až do května stejného roku. Pro tuto hranici byla vytvořena oficiální mapa od společnosti Pacific Aero Survey Co., Ltd. v měřítku 1:250 000. [6]

11.2.2 Neutrální zóna Saúdská Arábie – Irák

Neutrální zóna, tedy území bez stanovených hranic mezi státy, o rozloze 7044 km² se nacházela na jižní hranici Iráku se dnešní Saúdskou Arábií při pobřeží Perského zálivu. Oficiálně existovala od 2. 12. 1922 až do 26. 12. 1981, kdy došlo k jejímu rozdělení mezi zmíněné státy. Území, na kterém se nacházela, je dodnes tvořeno výhradně pouští a prakticky nemá hospodářské využití. [5]

Hranice mezi Íránem a Saudskou Arábií prochází územím, kterým přes poušť tradičně putovaly kmeny Nomádů k úrodným půdám v okolí Eufratu a Tigridu. Území bylo poprvé sjednoceno Araby v 7. století prorokem Mohamedem (Arabové vzápětí nastartovali své úspěšné tažení, dostali se až do Evropy). Posléze se dostalo pod nadvládu Osmanské říše. Ta se v první světové válce přidala na stranu Německa a oblast, která do té doby „unikala“ evropské pozornosti, se dostala do sféry vlivu mocností. [3]

Zóna vznikla roku 1922 při jednání mezi Královstvím Najdu (předchůdce Saudské Arábie) a Velkou Británií (držitel mandátu OSN nad územím Iráku). VB se snažila stanovit pevné hranice, což by bylo výhodné pro správu území, avšak v ostrém rozporu s tradicemi Nomádů, kteří hranice jako takové neuznávají. První dohoda (Treaty of Muhammarah), která byla uzavřena 5. 5. 1922, tak ještě nestanovila přesné hranice území. Toho bylo dosaženo až v následném Uqairském protokolu (Protocol of Uqayr) z 2. 12. 1922. Protokol deklaroval, že v neutrální zóně nebudou studny opevněny ani hlídány jednotkami, a zajistil tak kmenům přístup k vodě bez nutnosti překročit státní hranici. Tím se pravděpodobně předešlo pozdějším výbušným sporům kvůli neoprávněnému překročení státní hranice, jak jsme tomu v některých oblastech svědky dodnes. Neutrální zóna fungovala poměrně dobře – až na několik rozporů mezi jednotlivými kmeny. [3]

Ve 40. letech ale byla v oblasti Perského zálivu nalezena ropa a státy si uvědomily, že je nutno přesně vymezit vlastnictví půdy a případných zisků z ropných polí. K dohodě mezi Irákem a Saudskou Arábií došlo mnohem později, než v případě zóny Saúdská Arábie – Kuvajt (možná protože v oblasti nebyla objevena významnější naleziště a státy k dohodě nebyly „nuceny“) – v roce 1975 a upřesněna byla 26. 12. 1981. Z neznámých důvodů ale dohoda nebyla ratifikována OSN a legalizována. Všechny státy kromě dvou zúčastněných zemí tak nadále uznávaly Neutrální zónu jako právoplatný územní celek. To se změnilo kvůli Válce v zálivu. Saddám Husajn v roce 1991 anuloval veškeré dohody se Saúdskou Arábií, které byly uzavřeny od roku 1968 a Saudská Arábie reagovala tím, že v červnu 1991 po více než 10 letech zaregistrovala dohody z let 1975 a 1981 u OSN. Neutrální zóna tak byla oficiálně rozdělena mezi dva státy. [5]

ZDROJE:

[1] Harbinson, Alan. *Buro Happold: International engineering consultants* [online]. Last revision 2011 [cit. 9. 12. 2011]. <<http://www.burohappold.com/projects/project/sabah-al-ahmad-sea-city-71/>>.

[2] Office of the Geographer, Bureau of Intelligence and Research. *Internatinal Boundary study: Kuwait-Saudi Arabia Boundary* [online]. Last revision 15. 9. 1970 [9. 12. 2011]. <<http://www.law.fsu.edu/library/collection/limitsinseas/ibs103.pdf>>

[3] Office of the Geographer, Bureau of Intelligence and Research. *Internatinal Boundary study: Iraq-Saudi Arabia Boundary* [online]. Last revision 1. 6. 1971 [9. 12. 2011]. <<http://www.law.fsu.edu/library/collection/LimitsinSeas/IBS103.pdf>>.

[4] Page, Larry; Schmidt, Eric; Brin, Sergey. *Mapy Google* [online]. Last revision 2011 [cit. 9.12.2011]. <<http://maps.google.cz/>>.

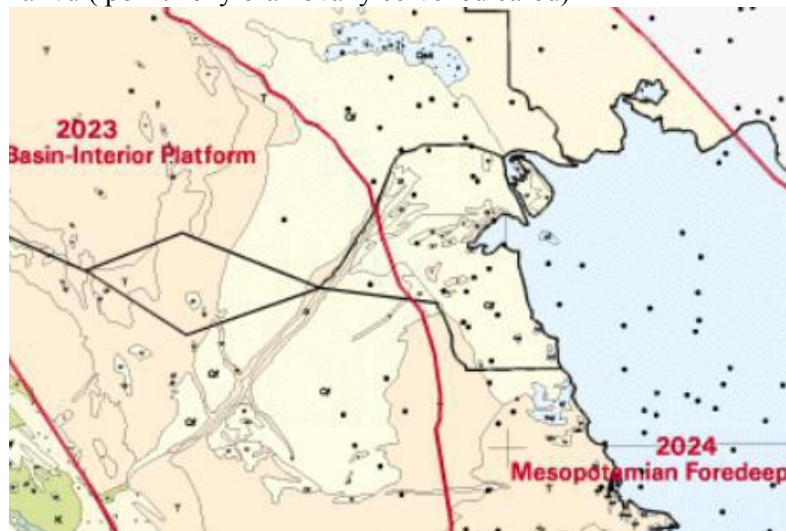
[5] The Basement Geographer. *The Iraqi-Saudi Neutral Zone: A Diamond in the Sand* [online]. Last revision 6. 12. 2010 [cit. 9. 12. 2011]. <<http://basementgeographer.blogspot.com/2010/12/iraqi-saudi-neutral-zone-diamond-in.html>>.

[6] Wales, Jimmy; Sanger, Larry. *Wikipedia: The Free Encyclopedia* [online]. Last revision 9. 12. 2011 [cit. 9. 12. 2011]. <<http://www.wikipedia.org/wiki/Khafji>>.

PŘÍLOHY

Obr. 27 Umístění neutrálních zón Saudská Arábie – Kuvajt a Irák – Saudská Arábie v oblasti Perského zálivu (pozn. zóny orámovány červenou čarou)

Obr. 28 Naleziště ropy v oblasti Perského zálivu (pozn. není zohledněna velikost ani vydatnost, zobrazen pouze výskyt)

Obr. 29 Ropná pole na území bývalé neutrální zóny Saudská Arábie – Kuvajt

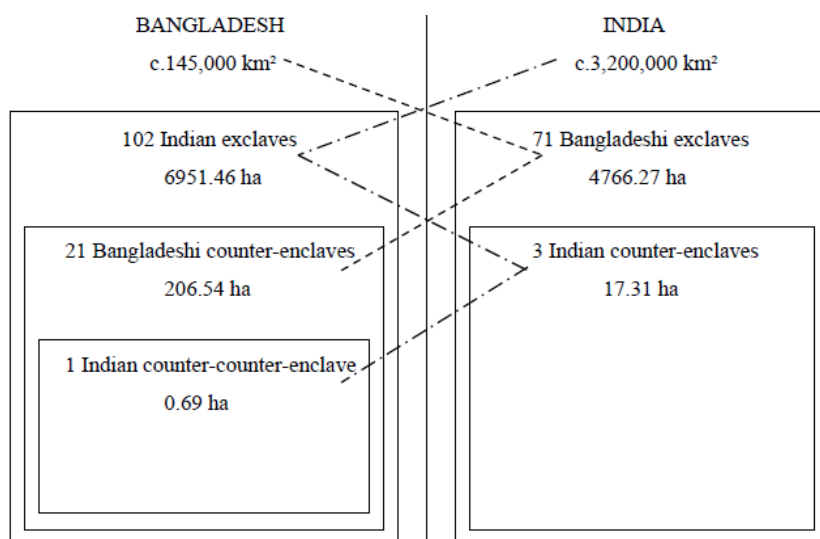
Obr. 30 Satelitní snímek Pearl City v Kuvajtu

12) BANGLADÉŠSKO – INDICKÉ ENKLÁVY / EXKLÁVY - ČITMAHALY

Bc. et Bc. Jan Blažek, Bc. Jiří Hladík (GÚ PřF MU)

12.1 SOUSTAVA ČITMAHALŮ

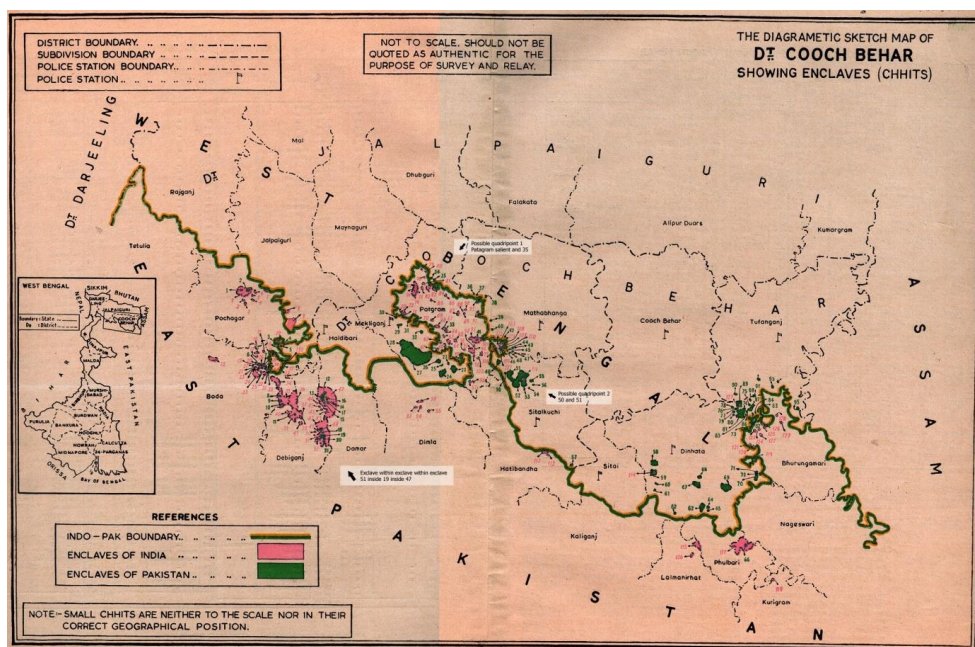
Cílem této práce je přiblížit problematiku soustavy Indo-bangladéšských enkláv/exkláv podél hranice obou zemí a řeky Teesta, tzv. čitmahalů, v nichž se dlouhodobě projevují mocensko-politické zájmy obou států, jejichž příčiny sahají až do předkoloniálního období jako součástí sporů minoritních království Cooch Behar a Rangpur. Složitá soustava 102 - 130 indických enkláv v Bangladéši a 51-95 bangladéšských na indické straně hranice má za následek sociální a příhraniční problémy pro obyvatele, jejichž celkový počet se uvádí mezi 50 – 150 tis. Součástí této soustavy je i 28 (či 24, z toho 21 bangladéšských + 3 indické) opačných enkláv (exkláv uvnitř enkláv) a dokonce jedna indická exkláva obklopená bangladéšským územím, jež leží uvnitř indické enklávy v Bangladéši, tedy enkláva na třetí (jediná na světě).¹ Obr. 1 pomáhá toto problematické uspořádání vysvětlit, obr. 2 pak ukazuje polohu oblastí. Dohromady tyto enklávy tvoří 80 % všech světových enkláv od roku 1950. (Whyte 2002; Vinokurov 2005).

Obr. 31 Systém Bangladéšsko-indických chitmahalů, jejich počet a rozloha. Zdroj: Whyte 2002, s. 194

Výhodou práce je její aktuálnost, jelikož po dlouhých diskuzích se v září 2011 premiéři obou zemí dohodli na řešení. Jaká je tedy historie problému a jaké důsledky pro současné obyvatelstvo tato relativně nevinná mocenská hra předkoloniálních panovníků lokálního významu má?

¹ Soustava enkláv je natolik složitá, že různé zdroje uvádějí i různé počty. Je totiž náročné vůbec určit, která vesnice patří či hlásí se k danému státu. To se mohlo i v historii měnit. Nejčastěji se v dnešní době uvádějí počty 111 indických a 51 bangladéšských enkláv.

Obr. 32 Chitmahaly kolem území Cooch Beharu. Zdroj: The Economist 2011a

12.2 SOCIÁLNÍ A POLITICKÉ SOUVISLOSTI

Enklávy byly prý využity v mocenské hře v šachy dvou regionálních králů – Raji z Cooch Beharu a Maharaji z Rangpuru. K vyrovnání vzájemných dluhů používali ve hře „čity“, kousky papíru reprezentující získaná a pozbytá území (Thottam 2009). Whyte (2002) nehovoří o hře, nýbrž o mírových smlouvách z let 1711 a 1713 mezi královstvím Cooch Behar a císařstvím Mughal, jako výsledek dlouhé série válek.

Když pak Sir Cyril Radcliffe v roce 1947 rozdělil a vytyčil hranice Indie, Cooch Behar připadl Indii a Rangpur Východnímu Pakistánu (od roku 1971 nově vzniklému Bangladéši), jednotlivé čitmahaly (královské paláce a vesnice) se najednou ocitly na druhé straně hranice, jako ostrůvky druhého státu. Některé z vesnic to nechtěly akceptovat, tito obyvatelé byli podporováni svým státem i přes právní nároky souseda. Těmto lidem se začalo přezdívat „Nowhere people“, nakonec zůstali v zapomnění, chudobě, bez veřejných služeb a v zajetí hranic druhého státu. To nakonec vyústilo k okupaci 690 ha území druhou stranou, 35 km hranice nemohlo být opevněno či hlídáno. (Thottam 2009). V roce 1974 se země dohodly na výměně enkláv, anebo alespoň na volném průchodu obyvatel do své země. Dokument, jenž vznikl na základě tzv. Nehru-noon smlouvy z roku 1958, však nebyl nikdy ratifikován indickým parlamentem.

Pokud by byly enklávy vyměněny, Indie by ztratila zhruba 42 km² svého území (70 km² enkláv uvnitř Bangladéše oproti 28 km² v Indii), což by pro zemi nebyl velký problém, zatímco vysoce přelidněný Bangladéš nutně potřebuje každý kousek území. Markantnějším důsledkem by však bylo zlepšení podmínek místního obyvatelstva na obou stranách hranice, kteří by se mohli jednodušeji dostat k veřejným službám (školy, úřady, zdravotnictví), odbytištím jejich produktů na trzích, i podpoře ze stran místních vlád, které si jich nevšímají. Lidé dokonce ani často nemají pasy či ID karty, statistické úřady je nevedou v censech, apod. (Butalia 2002). V dnešní době jim chybí jakékoli školy, až v nedávné době byla v jedné z bangladéšských enkláv otevřena nemocnice s 10 lůžky, chybí dodávky vody, dopravní infrastruktura a elektrifikace. Na druhou stranu místní obyvatelé hranice samotné příliš nevnímají, jelikož fyzické znaky hranic zde téměř nejsou, lidé hovoří stejným jazykem a často žijí stejný zemědělský život, bez jakéhokoli dosahu politiků v Dhace či Dillí. Mnoho z nich také překračuje pravidelně checkpointy

(úplatek je však poměrně vysoký na místní poměry – 6 USD z bangladéšské strany), (The Economist 2011a). Chudoba, epidemie nemocí i krvavé střety a demonstrace jsou největší problémy, jež obyvatelstvo sužují.²

Dohody z roku 1974 i dalších let měly velmi malý politický kapitál, a to zejména v hinduistické Indii, kde si nedokážou představit darovat část země muslimskému Bangladéši. Indie je sice zemí, která má mnohem větší nedořešené územní nároky s Pákistánem i Čínou, a tak by se mohlo zdát, že poměrně nevýznamný avšak vstřícný diplomatický krok k Bangladéši by mohl nerušeně proběhnout už dříve. Je důležité si uvědomit, že od roku 1971 uprchlo z Bangladéše na 15 mil. nelegálních migrantů, a hraniční 2,5 metru vysoký plot, spolu s pohraniční stráží, jež jen za posledních 10 let zabila na 1000 Bangladéšanů, nevyvolává zrovna pozitivní emoce. (The Economics 2011b). Navíc problémem zůstávalo, že dle indického práva neexistuje nic jako dvojí občanství a při případné výměně čitmahalů by obyvatelé museli buď změnit svá občanství, nebo opustit své domovy a odejít. (Sen 2002).

Další možností tak bylo zbudování koridorů, jež by enklávy napojily na mateřskou zemi. Na základě dohody Indira-Mujib byly dva hlavní bangladéšské čitmahaly, Angrapota a Dahagram (37 % území všech čitmahalů) napojeny v rámci Tin Bigha koridoru (rozloha 178x85 metrů), (Shaikh 2010). Nejprve byl koridor otevřen pouze na 12 hodin přes den, až smlouva ze září 2011, kterou podepsali premiéři obou zemí, otevřela možnost přecházet přes koridor nepřetržitě. (Banglanews24 2011). Rovněž se podařila dohodnout demarkace hranice a možnost rozhodnutí pro místní obyvatele, zda zůstat, nebo se přesunout do země, jejíž občanství mají či nabudou. Smlouvou toto stvrdili oba premiéři, otázkou zůstává, jak se legislativní změny projeví v reálném prostoru.³

Závěrem dodejme, že i přes dlouhodobou snahu řešit problém čitmahalů se místnímu obyvatelstvu pomoci příliš nedostává. Místní často nemají identitu, ani ji nijak neřeší, jsou obyvateli dané vesnice, nikoli velmi vzdáleného státu. V té chvíli by bylo nejjednodušší enklávy vyměnit, a dle našeho úsudku menšina obyvatelstva, jež by trvala na změně bydliště, by se jednoduše „prohodila“. Problémem samotným by tudíž nebyly enklávy, nýbrž celkový vztah Bangladéše s Indií, jejíž ozbrojená pohraniční kontrola a vysoká zeď se snaží blokovat nelegální migranty, kteří z chudého Bangladéše utíkají.

ZDROJE:

[1] Butalia, Urvashi. 2002 „*The nowhere people.*“ In *A symposium on Partitions in the East. Porous Borders Divided Selves, February 2002.* Kali for Women, Delhi. [online]. [cit. 25.11.2011]. <<http://www.india-seminar.com/2002/510/510%20urvashi%20butalia.htm>>

[2] Enclaves between India and Bangladesh. *The land that maps forgot.* The Economist (a). [online]. Last revision 15.2.2011 [cit. 26.11.2011]. <<http://www.economist.com/node/21015963>>

[3] *Hasina-Manmohan agreement. Tin Bigha corridor to remain open 24 hours.* Banglanews24. [online]. Last revision 6.9.2011 [cit. 26.11.2011].

² Podrobněji se k sociálním problémům místních obyvatel vyjadřuje např. (Sen 2002).

³ Dokonce samotná identita a příslušnost k zemi byla a je nedořešeným problémem, často se k obyvatelům nehlásí ani jedna strana. Někdy se dokonce o obyvatelích hovoří jako o uprchlících či vnitřních vysídlených. Nová smlouva by však měla napomoci k získání identity a občanství mnoha lidem. (NDTV 2011).

<<http://www.banglanews24.com/English/detailsnews.php?nssl=537ca67a1852ec7e93feda1fa86a3a05&nttl=2011090724619>>

[4] *Hope for Indo-Bangladesh enclaves*. NDTV. [online]. Last revision 12.9.2011 [cit. 24.11.2011]. <<http://www.ndtv.com/article/india/hope-for-indo-bangladesh-enclaves-132956>>

[5] *India-Bangladesh sign pact on border demarcation*. IBN Live. [online]. Last revision 7.8.2011 [cit. 22.11.2011]. <<http://ibnlive.in.com/news/indiabangladesh-sign-pact-on-border-demarcation/181937-3.html>>

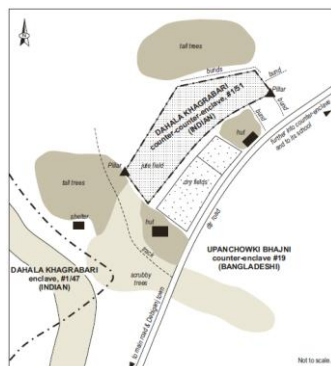
[6] Sen, Arindam. 2002. „*The Chitmahal Problem: Need for Urgent Solution*.“ Humanscape 9 (9)

[7] *Shooting on the India-Bangladesh border. Felani's last steps*. The Economist (b). [online]. Last revision 3.2.2011 [cit. 27.11.2011]. <<http://www.economist.com/node/18073333>>

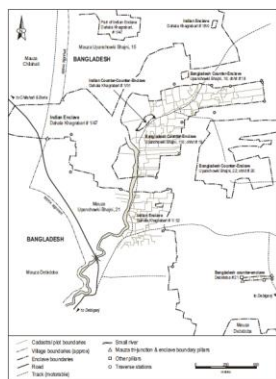
[8] Thottam, Jyoti; Padinhar. *A Great Divide*. Time Magazine. [online]. Last revision 5.2.2011 [cit. 24.11.2011]. <<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1877200-1,00.html>>

[9] Whyte, Brendan R. 2002. *Waiting for the Esquimo, An historical and documentary study of the Cooch Behar enclaves of India and Bangladesh*. Melbourne: School of Anthropology, Geography and Environmental Studies

PŘÍLOHY

Obr. 33 Nákres Dahala Khagrabari enklávy na třetí. Zdroj: Whyte 2002, s. 489

Obr. 34 Katastrální detail okolí Dahala Khagrabari. Zdroj: Whyte 2002, s. 488

13) SPORNÁ ÚZEMÍ: JIŽNÍ KURILY / SEVERNÍ TERITORIA

Bc. Filip Hrbáček, Bc. Michaela Kňázková (GÚ PřF MU)

13.1 ZÁKLADNÍ OTÁZKY

Spor o čtyři nejjižnější kurilské ostrovy mezi Japonskem a Ruskem. O jaké argumenty opírají strany konfliktu svoje nároky? Jaké jiné velmoci do sporu zasahují? Jaký je postoj místních obyvatel ostrovů? Má na spor vliv rozdílná ekonomická úroveň Japonska a Ruska rozdílné tempo ekonomického růstu?

13.2 PROBLEMATIKA KURIL

13.2.1 Kurilské ostrovy

Kurilské ostrovy jsou souostroví o 56 ostrovech s celkovou rozlohou 10 355,6 (podle některých zdrojů 15 600) km² ležící v severozápadní části Tichého oceánu mezi Kamčatkou a japonským ostrovem Hokkaido. Příčiny sporů Ruska a Japonska o Kurilské ostrovy lze hledat jednak v dlouhé historii dobývání ostrovů, ale také v jejich strategické poloze a díky geologickému původu i přírodnímu bohatství. Dá se říct, že spor o Kurilské ostrovy trvá již od 18. století, kdy vypukly první spory mezi Japonci a Rusy o jednotlivé ostrovy v oblasti.

13.2.2 Raná historie sporu o Kurily

Kurilské ostrovy byly Rusy objeveny díky Vladimíru Atlasovovi v roce 1646. Kdy vstoupili na ostrov Japonci, není přesně známo. Mapa souostroví z roku 1644 je vzhledem k její nepřesnosti nedůvěryhodná a nelze vyloučit, že byla vytvořena bez znalostí terénu. Nicméně i tak si Japonci stejně jako Rusové nárokují prvenství v objevení souostroví. Jediné, co je jisté, je, že v době objevení byly Kurily osídleny kmenem Ainů.

Během 17. a 18. století docházelo k osídlování ostrovů jak z ruské tak japonské strany. Podle ruských záznamů byla první výraznější přítomnost japonských obchodníků na Kurilech až v 18. století, ovšem nelze vyloučit, že obchod japonského klanu Macumae s kmenem Ainů začal již o několik desítek let dříve, tedy před příchodem Rusů. Neoddsudovatelným faktem ale je mnohem větší přínos Rusů pro mapování a objevování Kuril.

První přímé konflikty mezi Rusy a Japonci začínají v 19. století. V roce 1811 došlo k zajetí ruského kapitána Vasilije Golovnina posádkou samurajů při hydrografickém průzkumu. V reakci na tento čin byl pak zajat japonský obchodník Takadeya Kahei. Tento incident vyvolal první snahy o vytvoření hranice mezi Japonskem a Ruskem. Až v roce 1855 byla podepsána Šimodská smlouva, která přiřkla čtyři jižní ostrovy (Iturup, Kunaširi, Šikotan a Habomai) Japonsku, zbylé ostrovy Rusku. Ostrov Sachalin byl pak dán pod společnou rusko-japonskou správu. K další úpravě práv došlo v roce 1875, kdy Sankt Petěrburská smlouva přiřkla celé Kurily Japonsku a to výměnou za Sachalin. K poslední výrazné změně před druhou světovou válkou došlo v roce 1905, kdy po Rusy vyprovokované Rusko-japonské válce přišlo Rusko na základě Portsmouthské smlouvy o jižní část Sachalinu. Japonsko tak na začátku 20. století vlastnilo jak celé Kurilské souostroví, tak část ostrova Sachalin od 50° s. š. na jih.

Kdo asi doplatil nejvíce na spory Ruska a Japonska, byl kmen původních obyvatel Ainů, který byl během sporů o Kurily téměř vyhlazen.

13.2.3 Druhá světová válka

Až do roku 1945 panovaly mezi Japonskem a Sovětským svazem neutrální vztahy. Ty byly vypovězeny 8. srpna 1945, a 9. srpna 1945 vyhlásil Sovětský svaz Japonsku válku. Během necelého měsíce získal Sovětský svaz všechna svá území, která ztratil po válce v roce 1905 a navíc obsadil i čtyři jižní Kurilské ostrovy, které byly přiřknuty Japonsku v roce 1855.

13.2.4 Povojnový vývoj a súčasnosť sporu

Počiatky moderného sporu o Kurilské ostrovy môžeme hľadať vo výsledkoch druhej svetovej vojny. Rusko ku koncu vojny v rámci bleskovej protijaponskej ofenzívy obsadilo Kurily a v priebehu necelých dvoch rokov deportovalo pôvodných obyvateľov do iných častí Sovietskeho zväzu. Japonsko ako súčasť porazeného tábora si nemohlo diktovať podmienky a bolo donútené podpísať niekoľko dohôd, v ktorých sa okrem iného de facto vzdalo nároku na Kurily. Japonci však neskôr znenie týchto dohôd napadli a predniesli argumenty, podľa ktorých Rusi porušili okupáciou Kuríl a deportáciou obyvateľov medzinárodné právo. Podľa Japoncov taktiež 4 južné ostrovy, o ktoré sa dodnes vedie spor, nie sú súčasťou Kurilských ostrovov. Tento argument však nie je podopretý historicky ani geograficky.

V roku 1951 došlo k vytvoreniu Sanfranciskej dohody, ktorá mala byť mierovou zmluvou medzi Japonskom a spojeneckými štátmi. Rusko ponúklo Japonsku prenechanie dvoch menších ostrovov južných Kuríl – Habomai a Shikotan. Tieto dva malé ostrovčeky však tvoria len 6 % rozlohy sporného územia. Aj to bol jeden z dôvodov, prečo sa Japonsko s touto ponukou neuspokojilo.

Následkom toho Sovietsky zväz odmietol prijať Sanfranciskú zmluvu, čím sa v podstate dodnes nachádza vo vojnovom stave s Japonskom. Keďže v tejto dobe už nastúpila studená vojna, za japonské záujmy sa postavilo USA. Ich oficiálne stanovisko je, že Severné teritória sú japonským územím pod ruskou vojenskou okupáciou.

Znovuzískanie resp. ubránenie Kuríl sa pre obe strany konfliktu stalo vecou národnej hrdosti. Rusko opiera svoj nárok o výsledok druhej svetovej vojny, Japonsko o historický stav z roku 1855. Ostrovy majú predovšetkým strategický, ale tiež potenciálny surovinový význam. V súčasnosti je hlavným zdrojom obživy obyvateľstva rybolov a takmer polovica ľudí tu žije pod hranicou chudoby. Preto sa Japonsko istý čas snažilo získať obyvateľov Kuríl na svoju stranu príslubmi finančnej pomoci a rozvoja. Tieto snahy však neboli veľmi úspešné.

Spor o Kurily sa odohráva prevažne v diplomatickej rovine. Došlo k mnohým stretnutiam predstaviteľov oboch krajín, ale bezvýsledne. Rusko ponúklo ako gesto dobrej vôle japonským občanom bezvízový vstup na Kurily a možnosť rybárskym loďám loviť v ruských vodách. Realita však je taká, že v roku 2006 došlo k zastreleniu japonského rybára, ktorý so svojou loďou vplával na ruské teritórium. Ďalší traja jeho druhovia boli zajatí Rusmi. Konflikt sa znovu vyostřil po minuloročnej návšteve ruského prezidenta Dmitri Medvedeva na spornom ostrove Kunashir. Stretol sa tam okrem iného s miestnymi obyvateľmi a prisľúbil budúce investície do rozvoja oblasti. Tento krok sledovali Japonci s veľkým pohoršením. Japonský premiér Naoto Kan ho dokonca verejne nazval "neodpustiteľnou drzosťou". Nasledovalo napríklad pálenie ruskej vlajky japonskými nacionalistami. Rusi na to zareagovali výrok, že umiestnia na Kurily viac zbraní, aby ubránili územie pred prípadným napadnutím zo strany Japonska. Analytici sa však zhodujú v názore, že vojna o Kurily je veľmi nepravdepodobná. Ťažko si predstaviť, že by niektorý zo štátov riskoval životy svojich obyvateľov kvôli hrdosti.

ZDROJE:

[1] *Kuril Islands dispute between Russia and Japan*. BBC 1.11.2010 (citované 28.11.2011), dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-11664434>

[2] *Na Jižní Kurily umístíme více zbraní, vzkázal Medveděv a rozlítíl Japonce*. iDnes 9.2.2011 (citované 28.11.2011), dostupné z <http://zpravy.idnes.cz/na-jizni-kurily-umistime-vice-zbrani-vzkazalmedvedev-a-rozlilil-japonce-112-/zahranicni.aspx?c=A110209_173824_zahranicni_stf>

[3] *Rusové zastřelili u Kuril japonského rybáře*. iDnes 16.8.2006 (citované 28.11.2011), dostupné z <http://zpravy.idnes.cz/rusove-zastrelili-u-kuril-japonskeho-rybare-f3x-/zahranicni.aspx?c=A060816_111934_zahranicni_tha>

[4] *Medvedev podráždil Japonce, udělal si výlet na Kurilské ostrovy*. iDnes 1.11.2011 (citované 28.11.2011), dostupné z <http://zpravy.idnes.cz/medvedev-podrazdil-japonce-udelal-si-vylet-nakurilске-ostrovy-psx-/zahranicni.aspx?c=A101101_120936_zahranicni_aha>

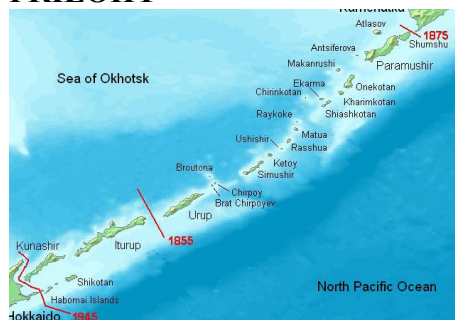
[5] *Will Russia be able to defend Kuril Islands if Japan attacks?* English Pravda.ru 9.2.2011 (citované 28.11.2011), dostupné z <<http://english.pravda.ru/russia/politics/09-02-2011/116829-russia-japan-kuril-islands-0/>>

[6] *Russia to beef up military presence on contested Kuril Islands*. RT 11.5.2011 (citované 28.11.2011), dostupné z <http://rt.com/politics/russia-japan-kurils-military-modernization/>

[7] *Kuril Islands dispute*. Wikipedia.org 2011 (citované 28.11.2011), dostupné z <en.wikipedia.org/wiki/Kuril_Islands_dispute>

[8] *Case study: The Kurile Islands dispute*. Trade and Environment Database 2011 (citované 28.11.2011), dostupné z <http://www1.american.edu/ted/ice/kurile.htm>

PRÍLOHY

Obr. 35 Kurilské ostrovy (červené čísla značia roky a rozdelenie ostrovov medzi Rusko a Japonsko)

Obr. 36 Ruský prezident Medvedev na návšteve Kuríl 1.11. 2010

Obr. 37 Rybárska osada na ostrove Kunashir

14) SPORNÁ ÚZEMÍ 9: LEDOVEC SIAČEN

Bc. Svatava Rumlová, Bc. Michal Krejčí (GÚ PřF MU)

14.1 CÍL SDĚLENÍ

Ledovec Siačen je místem, kde se již po několik desetiletí odehrává nejvýše položený konflikt na světě. V této práci se seznámíme s historií, současností i příčinami tohoto konfliktu. Jak to, že je ledovec sporným územím? Proč o něj zainteresované země stojí? Kdo okupuje ledovec v současné době?

14.2 VLASTNÍ OBSAH SDĚLENÍ

Ledovec Siačen, který se nachází ve východním Karákóramu v oblasti Kašmír, patří mezi největší ledovce mimo polární oblasti. Široký je zhruba 6 km a dlouhý 85 km. Teploty v dané oblasti běžně dosahují až -50°C [6]. Ledovec je zdrojnicí řeky Nubra. Sporné území se nachází mezi Indií a Pákistánem [7].

První spory mezi Indií a Pákistánem proběhly v letech 1947 a 1965, kdy se konaly Indicko-pákistánské války. V roce 1947 byla vyměřena linie, pojmenovaná „Cease-fire line“ (překl. Linie příměří), vymežující pákistánskou i indickou stranu ve sporném území Kašmír, ve kterém leží i ledovec Siačen, která sice nebyla a není oficiální hranice států, nicméně je tak v podstatě brána. Viz příloha č. 1. Linie byla následně mírovou dohodou v Šimle (bylo dohodnuto, že ani jeden ze států na území nepošle své vojsko) z roku 1972 přejmenována na „Line of Control“ (překl. Linie kontroly), nicméně vymezení růstalo stejně [4]. Ačkoliv by se mohlo zdát, že po vymezení hraniční linie by mělo být vše vyřešeno, v tomto případě tomu tak bohužel nebylo. OSN, která hranici vymezovalo neočekávalo, že by kterýkoliv ze států by měl zájem o tak chladné a nehostinné místo, jakým je ledovec Siačen. To mělo za důsledek, že linie končí bodem NJ 9842, který leží ještě před ledovcem a území ledovce tak není rozděleno (viz příloha č. 1). Sporné přiřazení ledovce ještě podporuje podivná poznámka k vyznačení linie v dohodě z Karáči z roku 1949, která uvádí, že hranice pokračuje dále na sever od Khoru směrem k ledovcům. Tato nejasná formulace byla jedním z pilířů tohoto regionálního konfliktu [3].

V roce 1967 začala americká The United States Defense Mapping Agency (dnes National Geospatial-Intelligence Agency) bez jakéhokoli historického nebo právního odůvodnění území severovýchodně-východně od bodu NJ 9842 až po Karakorámský průsmyk na mapách zaznačovat jako území Pákistánu. V 70. a 80. letech se vypravilo pár pákistánských výprav na Siačen, byly dobyty vrcholy Teram Kangri I a II. V 1978 vrchol Teram Kangri II vylezla High-Altitude Warfare School (Vysokohorská vojenská škola) indické armády, naoko expedičně. Pochybnosti o expedičním významu ale vytváří fakt, že zatímco vždy byla indická armáda tajnosnubná, o této expedici se psalo ve velmi rozšířeném publicistickém časopise. Jednalo se tedy spíš o snahu posílit povědomí o indickém vlivu ve sporné oblasti [5].

Jako první se v roce 1982 o těchto prvotních šarvátkách zmiňuje v článku „Vysoká politika v Karákóramu“ Joydeep Sircar v časopise The Telegraph v Kalkatě. Přetisknutý fulltext článku byl s názvem „Oropolitika“ vytištěn v roce 1984 v Británii. Tím byl pojem oropolitika zaveden a začal být používán právě pro konflikt ve vysoké nadmořské výšce [5].

V důsledku předchozích let Pákistánci tvrdili, že mají větší nárok na Siačen než Indové. V roce 1984 spatřily v oblasti ledovce pákistánské průzkumné letouny indické jednotky. Indové se totiž chopili zpráv tajné služby, které odhalovaly teoretické plány Pákistánců pro zabránění ledovce a z důvodu obávaného obsazení Siačenu Pákistánci ho sami zabrali v roce 1984 [4]. 13. 4. 1984 proběhla operace Mehdoor, kdy Indie převzala správu nad územím a od té doby víceméně udržuje pozice. Pákistánci zkoušeli opakovaně převzít kontrolu, ale pouze s malými úspěchy. Nejznámější je pokus z roku 1987 pod velením budoucího pákistánského prezidenta Perveze Musharrafa, kdy byl hlavní cíl ovládnout průsmyk Bilafond La, to se ovšem nepodařilo a Pákistán byl opět tam, kde začal [5]. Další pokusy obnovit pozice byly v letech 1990,

1995, 1996 a 1999, v podstatě neúspěšné. V roce 1999 byl tento útok součástí tzv. Kargilské války, kdy Indové vytlačili Pákistánců z pohraničního města Kargil. Jedním z důvodů Kargilské války byla víra Pákistánu, že když se po napadení Kargilu stáhnou zpět, stáhne se i Indie ze Sjačenu. Indie je ale porazila, získala město a rozhodla se na Sjačenu setrvat v pozoru před dalšími invazemi Pákistánců na území Kašmíru [2].

Od začátku sporu dodnes Indie získala mezi 2300 a 2600 km² území, které si nárokoval Pákistán (samotný hlavní ledovec, přilehlé ledovce a tři nejvýznamnější průsmyky hřebenu Saltoro: Sia La, Bilafond La a Gyong La). V současnosti mají Pákistánci pod kontrolou ledovcové údolí zhruba 5km JV od průchodu Gong La. Na místě je mírná patová situace, kdy se Pákistánci nemohou dostat přes hřebeny Saltoro a Indové zase nemohou sestoupit do údolí. V nynější době je momentální obsazení území rozděleno linií Actual Ground Position Line [1], která navazuje na bod NJ 9842.

V roce 2003 se dosáhlo příměří. Vlády v Islamabadu a Dillí v letech 2002-2005 snížily riziko vypuknutí války sérií mírových rozhovorů. V říjnu 2005 se dokonce vedení armád dohodlo na odpoutání sil na ledovci Sjačen. I do doby příměří bylo ovšem zabito více vojáků v důsledku špatných klimatických podmínek než bitev [4]. Do roku 2003 přišly obě strany dohromady o 2000 mužů v důsledku mrazů, lavín a dalších klimatických obtíží.

Proč vlastně státý o takovéto území stojí? Ovládnutím celého Kašmíru, ve kterém Sjačen leží, by se Indie dostala k afghánským hranicím a hlavně by získala i cestu pro útok přímo na pákistánské hlavní město Islámábád. Pokud by sporný Kašmír úplně kontroloval Pákistán, má otevřené dveře k útoku na indický svazový stát Himáčalpradéš a může z boku ohrozit Pandžáb.

Jako zajímavost lze uvést, že Indie postavila nejvýše položený heliport na světě v nadmořské výšce 6400m v místě Point Sonam. Díky tomu také nechali postavit specializovaný vrtulník Dhruv Mk III. do místních tvrdých podmínek, který zásobuje indické vojáky. Sonam je také nejvýše položené trvale osazená základna na světě. Indové také nechali instalovat nejvýše položenou telefonní budku na světě na ledovci [5].

ZDROJE:

[1] *Actual Ground Position Line*. Wikipedia [online]. [cit. 8.11.2011]. Dostupné na WWW: http://en.wikipedia.org/wiki/Actual_Ground_Position_Line

[2] *Kašmír dříve ničila válka, teď příroda*. [online]. [cit. 13.11.2011]. Dostupné na WWW: <http://www.enviweb.cz/printclanek/geologie/55562/>.

[3] LOZINŠEK, Marko: *Političnogeografska analiza kriznega območja v Kašmírju*. Diplomsko delo. Filozofska fakulta Univerza v Ljubljani. Ljubljana 2010, 85 s. (zde s. 46-47).

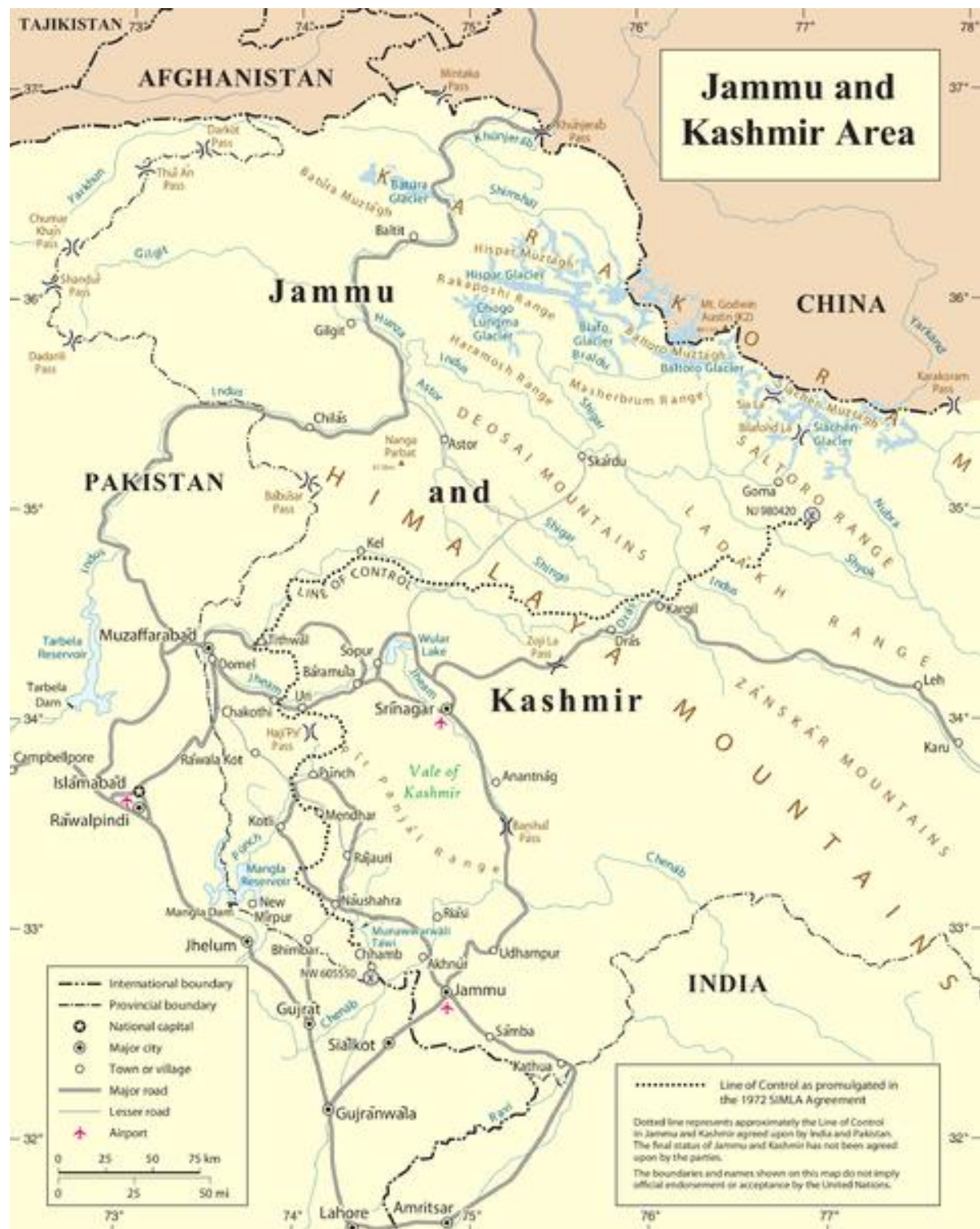
[4] LOZINŠEK, Marko: *Kašmir od raja po vojne*. Geografski obzornik, letnik 52, številka 3. Ljubljana 2005, s. 11-17.

[5] *Siachen conflict*. Wikipedia . [online]. [cit. 13.11.2011]. Dostupné na WWW: http://en.wikipedia.org/wiki/Siachen_conflict.

[6] *Siachen Glacier: The story with pictures*. [online]. [cit. 16.11.2011]. Dostupné na WWW: <http://www.siachenglacier.com/indian-army-activity-siachen.html>.

[7] *Siachen glacier*. Wikipedia . [online]. [cit. 13.11.2011]. Dostupné na WWW: http://en.wikipedia.org/wiki/Siachen_Glacier.

PŘÍLOHY

Obr. 38 Mapa sporného území se zaznamenanou Line of Control a bodem NJ 9842 (<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/ae/Un-kashmir-jammu.png/476px-Un-kashmir-jammu.png>).

16) ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE - ADOPCE NA DÁLKU

Jana Morávková, Kateřina Zagatová (GÚ PřF MU)

16.1 CÍL PRÁCE

Cílem této práce je přiblížit problematiku rozvojové spolupráce s důrazem na projekt Adopce na dálku, který je v České republice realizován prostřednictvím Arcidiecézní charity Praha. Rozvojová spolupráce může mít mnoho podob. V České republice se touto spoluprací kromě charity zabývají i další organizace. Za nejvýznamnější můžeme uvést Člověka v tísní, o.s.p. nebo Lékaře bez hranic.

Rozvojová spolupráce je podle organizace Člověk v Tísni, o.p.s. „... je proces dlouhodobý, zaměřující se šířeji na chudobu a potenciál pro lidský rozvoj.“ Základními pilíři rozvojové spolupráce pak je pomoc místním komunitám se zajištěním zdrojů pitné vody, podpora zdravotnictví, podpora vlastního podnikání a funkčnosti místních společností, spojená s dodržováním lidských práv. Posledním, možná i nejdůležitějším pilířem je podpora vzdělání, kterému se budeme věnovat podrobněji. Naším cílem je také přiblížit projekt Adopce na dálku a odpovědět na otázky ohledně vztahu adoptivního rodiče a dítěte.

16.2 VYPRACOVÁNÍ

Podporu vzdělání je možné realizovat několika různými způsoby. Prvním je materiální pomoc. Formou různých sbírek (například Postavme školu v Africe) získávají organizace prostředky, aby se v potřebných oblastech mohly stavět školy a poskytnou jim materiální vybavení, přičemž na jejich stavbě i na samotné výuce se podílejí místní. S tím úzce souvisí i druhý způsob, kdy je do cílových oblastí poskytována i nemateriální odborná pomoc, která je zacílena na rozvoj odborných kapacit, metodiky a organizačních schopností pracovníků daných institucí. V praxi se jedná například o školení místních učitelů. Bohužel tyto dvě věci neřeší nejzávažnější problém, který je v oblastech kam rozvojová spolupráce směřuje. Ve školách je často potřeba zaplatit školné, případně uniformu, školní pomůcky a další věci, potřebné pro studium. A právě na tuto oblast se zaměřil projekt Adopce na dálku.

Adopce na dálku je program realizovaný Arcidiecézní charitou Praha ve spolupráci s místními organizacemi. V současné době je zaměřen do šesti zemí světa (Uganda, Konžská demokratická republika, Zambie, Bělorusko, Thajsko a Indie). Dárce pak platí určitou částku ročně, z níž je financováno vzdělání dítěte. Částka se pro různé země a stupně vzdělání liší. Kontakt probíhá pouze pomocí dopisů, které od dítěte chodí dvakrát ročně.

V naší práci bychom se chtěly věnovat projektu Adopce na dálku v Indii, zde projekt funguje už od roku 1993. Nyní je realizován ve čtyřech státech – Karnataka, Tamil Nadu, Andhra Pradesh a Západní Bengálsko, a podílí se na něm 30 místních organizací.

Konkrétní příklad pak máme ze státu Karnataka v okolí města Shimoga. Zde mám už téměř deset let „bratra“. Informace o něm a o jeho studiu získávám z dopisů a výročních zpráv od místní komunity, které jsou jejich součástí. Roshan, jak se můj adoptovaný bratr jmenuje, žije se svojí babičkou a sourozenci, jeho rodiče od něj odešli. Důvod neznáme, není to potřeba. Děti jsou do projektu vybírány místními komunitami, pokud by dárce chtěli pomoci například sourozencům sponzorovaného dítěte, není to možné. Projekt Adopce na dálku se totiž snaží z dětí vychovat samostatné jedince, kteří nebudou závislí na pomoci zvenčí. I z tohoto důvodu jsou zakázány i návštěvy dětí v zemích dárce. Dalším důvodem je odlišné sociální a kulturní prostředí, ze kterého děti vybrané do projektu pocházejí.

Vztah mezi rodičem a dítětem se tak utváří na základě vzájemné korespondence. A záleží jen na rodiči a dítěti, jaký ten vztah je. Malé děti často nevědí, jak psát, takže píší to, co jim poradí asistenti. Větší pak píší dopisy obvykle samy a vztah s rodičem se tak utváří lépe. Jednak tím, že je dítě podporováno delší dobu a jednak tím, že přemýšlí jinak než šestileté dítě. Záleží i na důvodech rodiče, proč si vybral to či ono dítě. Například naše rodina si Roshana vybrala proto, že je přibližně stejně starý jako můj vlastní bratr. Bohužel však je pro nás jednodušší mu poslat peníze, než si sednout a napsat dopis. A Roshan, který si k nám nějaký vztah stihl vytvořit, to cítí. V jeho dopisech často nacházíme otázky, zda jsme spokojeni s jeho studijními výsledky, zda jsme na něj pyšní. Myslím si, že i tohle může být určitý projev vztahu. Jiná rovina je pak rovina duchovní. V každém z jeho dopisů je zmínka, že on i jeho rodina se za nás modlí a prosí nás také o modlitbu. Jeho fotografii máme pověšenou v kuchyni a často o něm mluvíme. Stal se pro nás takřka členem rodiny, byť nepřítomným.

Takže si myslím, že vztahy mezi rodiči a dítětem určitě vznikají, bohužel anebo možná naštěstí je to z pohledu projektu spíše nežádoucí. Respektive je žádoucí, aby dítě vědělo, že je podporováno, rodič věděl, že jeho pomoc jde skutečně tam, kam má, ale zároveň nesmí vzniknout závislost dítěte na rodiči. Cílem projektu je totiž samostatnost dětí, bez jakékoliv závislosti či spoléhání se na pomoc zvenčí. Kvůli tomu je dopisování rodiče a dítěte ukončeno, jakmile dítě dostuduje.

ZDROJE:

[1] Arcidiecézní charita Praha [online] - <http://praha.charita.cz/rozvojove-stredisko/kde-pomahame/indie/> [cit. 8.12. 2011 12:14]

[2] *Člověk v Tísni, o.p.s.* [online] - <http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?parent=131&sid=114&id=255> [cit. 8.12. 2011 11:46]

[3] *The Shimoga Multipurpose Social Service Society* [online] - <http://www.smsss.org/> [cit. 8.12. 2011 12:27]

[4] *dopisy od Roshana*

PŘÍLOHY

Obr.39 Mapa působení Arcidiecézní charity Praha v Indii. Zdroj: Arcidiecézní charita Praha